

การศึกษาผลิตภัณฑ์ห่อมาจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ
(กรณีศึกษา บ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่)

**AN EDUCATION OF HOM FROM NATURE TO BE VALUE ADD TO DESIGN
(CASE STUDY FROM NAKUHA VILLAGE, AMPHOE MUANG, PHRAE)**

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ
วิทยาลัยการออกแบบ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2561

**AN EDUCATION OF HOM FROM NATURE TO BE VALUE ADD TO DESIGN
(CASE STUDY FROM NAKUHA VILLAGE, AMPHOE MUANG, PHRAE)**

**BY
AKEKAPONG TREETRONG**

**A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENTS FOR
THE DEGREE OF MASTER OF FINE ARTS IN DESIGN
COLLEGE OF DESIGN**

**GRADUATE SCHOOL, RANGSIT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2018**

วิทยานิพนธ์เรื่อง

การศึกษาผลิตภัณฑ์ห้อมจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ
(กรณีศึกษา บ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่)

โดย

เอกพงษ์ ตีร์ตรง

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ

มหาวิทยาลัยรังสิต

ปีการศึกษา 2561

รศ.พิศประไพ สาระสาลิน
ประธานกรรมการสอบ

ศ.เอกชาติ จันอุไรรัตน์
กรรมการ

รศ. ไพจิตร อังศิริวัฒน์
กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษา

บัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผศ.ร.ต.หญิง ดร.วรรณิ์ สุขสาตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

30 สิงหาคม 2561

Thesis entitled

**AN EDUCATION OF HOM FROM NATURE TO BE VALUE ADD TO DESIGN
(CASE STUDY FROM NAKUHA VILLAGE, AMPHOE MUANG, PHRAE)**

by

AKEKAPONG TREETRONG

was submitted in partial fulfillment of the requirements
for the degree of Master of Fine Arts in Design

Rangsit University
Academic Year 2018

Assoc.Prof.Pisrapai Sarasalin
Examination Committee Chairperson

Prof.Eakachart Juneurairatana
Member

Assoc.Prof.Paijit Ingsiriwat
Member and Advisor

Approved by Graduate School

(Asst.Prof.Plт.Off. Vanee Sooksatra, D.Eng.)

Dean of Graduate School

August 30, 2018

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนการศึกษาจากหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ คณะศิลปะและการออกแบบมหาวิทยาลัยรังสิต ขอขอบคุณ อ.โกมล พานิชพันธ์ ศิลปินกลุ่มประยุกต์, คุณป้าประนอม ทาแปง ศิลปินแห่งชาติ (ประณีตศิลป์-ศิลปะการทอผ้า) ปี 2553, อ.ช้าง ศักดิ์จิระ เวียงเก่า แบรินต์บายศรี, คุณมะเด่น ปุณฺษรสมิ์ แก้วกล้า คนทำห้อมและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสว่าง สีดี อ.ปราชญ์ห้อม และคุณวุฒิไกร ผาทอง นักพัฒนาชุมชนและผู้ก่อตั้ง แบรินต์แก้ววรรณ ผลิตภัณฑ์ห้อมธรรมชาติ ที่อนุเคราะห์ความรู้ ผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่ คุณพงษ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ และคณะกรรมการพัฒนาผู้ประกอบการรุ่นใหม่จังหวัดแพร่ ที่ให้การสนับสนุนเรื่องข้อมูลและคำแนะนำ

เอกพงษ์ ตรีตรง

ผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยรังสิต Rangsit University

5907239 : สาขาวิชาเอก: การออกแบบ; ศล.ม. (การออกแบบ)

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ห้อมธรรมชาติ , ผลพลอยได้จากวัสดุ, ผลิตภัณฑ์ห้อมรูปแบบใหม่

เอกพงษ์ ตริตรง: การศึกษาผลิตภัณฑ์ห้อมจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ (กรณีศึกษา บ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่) AN EDUCATION OF HOM FROM NATURE TO BE VALUE ADD TO DESIGN (CASE STUDY FROM NAKUHA VILLAGE, AMPHOE MUANG, PHRAE) อาจารย์ที่ปรึกษา: รศ.ไพจิตร อิงศิริวัฒน์, 63 หน้า.

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษากระบวนการผลิตห้อมบ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 2) การทดลองใช้ประโยชน์ของเนื้อห้อม มาเชื่อมร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เช่น ไม้วีเนียร์ กระเบื้อง ฝ้า และทดลองใช้น้ำกรองเนื้อห้อมสกัดนำมาเป็นส่วนผสมของเครื่องสำอาง

วิธีดำเนินการวิจัย 1) ศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุด เว็บไซต์ รวมถึงสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษากระบวนการวิธีผลิตเนื้อห้อม 3) ศึกษาเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของห้อม และการทดลองเนื้อห้อมกับวัสดุอื่น ๆ

ผลการวิจัย ต้นห้อมที่ปลูกบ้านนาคูหา ปลูกด้วยสภาพอากาศ ช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายนดีที่สุด วัสดุที่เชื่อมได้ดีที่สุดคือผ้าฝ้ายจากธรรมชาติ เพราะห้อมที่เชื่อมมีประจุลบและมีโมเลกุลใหญ่สามารถดึงดูดกับฝ้ายได้ดี เนื้อห้อมเชื่อมได้ดีกับไม้วีเนียร์ เพราะเป็นวัสดุจากไม้แผ่นบางมีความหนาไม่เกิน 0.3 มิลลิเมตร สามารถดูดซับสีจากห้อมได้ เนื้อห้อมเชื่อมไม่ติดกับเส้นกนกหวายถัก และกระเบื้องที่การเผาในอุณหภูมิ 1,300 องศาเซลเซียส ส่วนของน้ำกรองเนื้อห้อมนำมาทดลองโดยใช้สารสกัดจากห้อมทำสบู่เหลว ผลที่ได้คือมีกลิ่นหอมที่เพิ่มขึ้น ข้อสรุปผลที่ได้จากการวิจัยสามารถย้อมวัสดุตกแต่งจำพวกไม้ และผ้าให้มีสีสนที่สวยงามเป็นส่วนผสมของสบู่เหลว และมีความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตลอดจนการสร้างสรรค์การเชื่อมบนวัสดุอื่นๆ เช่น พลาสวูด ไม้อัด MDF และพัฒนาถึงขั้นตอนการผลิตเฟอร์นิเจอร์จากการเชื่อมห้อม และการสร้างกระบวนการ แบบแผน (value add impact organization) ชี้แนะแนวทางเพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้เกษตรกรอื่นๆเพื่อเพิ่มมูลค่าจากผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นๆต่อไป

ลายมือชื่อนักศึกษา ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

5907239 : MAJOR: DESIGN; M.F.A. (DESIGN)

KEYWORDS : PRODUCT OF HOM FROM NATURE, THE USEFUL EFFECT FROM MATERIALS , NEW TYPE OF MATERIAL FROM HOM

AKEKAPONG TREETRONG: AN EDUCATION OF HOM FROM NATURE TO BE VALUE-ADDED BY DESIGNING (CASE STUDY FROM NAKUHA VILLAGE, AMPHOE MUANG, PHRAE). THESIS ADVISOR: ASSOC.PROF.PAIJIT INGSIRIWAT, 63 p.

This research has objects to 1) study about the production process of Nakuha village, Amphoe muang, Phrea 2) Experiment the flesh of Hom, dying it with other materials like veneer wood, tile and fabric. Moreover, experiment the water filter from Hom, which could extract to make a cosmetic.

Procedure of the research is 1) studying and collecting any information and related researches from a library, website, and also interviewing a philosopher from local area and any related organizations. 2) Studying about the production of the flesh of Hom. 3) Studying about the previous type of product from Hom and experiment the flesh of Hom with other materials.

Result of the research, Hom that plant in Nakuha village is growing in the best season, October-November. The best material that can be dyed with Hom is Cotton from nature, because the Hom has negative charge and big molecule, which can do well with cotton. And Hom is also dying well with veneer wood, because of the 0.3 mm. thinness of the material. About the water filter from the flesh of Hom, the experiment is by using the extract substance to make a liquid soap, it make the more fragrance smell from the product.

The conclusion from the research is that Hom can dye with some decorative materials which are wood and fabric. It also can be one of the ingredients of liquid soap and friendly with the environment.

Student's Signature Thesis Advisor's Signature

As well as, the creativity to find others materials in the dying process, like plaswood, MDF board and developing into the production of many furniture, also the value-added impact organization to guide and being the inspiration to other farmers to add more value to their product.

Student's Signature Thesis Advisor's Signature

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญรูป	ฉ
บทที่ 1	
บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 สมมติฐานงานวิจัย	2
1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย	2
1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2	
แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
2.1 ฟ้าชั้นดินจกเมืองลอง	4
2.2 ฟ้ายและการเก็บรักษาภูมิปัญญาที่ยังคงอนุรักษ์การถักทอ	14
2.3 ความหมายของห้อม และหม้อห้อม	16
2.4 กระบวนการวิธีผลิตเนื้อห้อม และสรรพคุณของห้อม	19
2.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของห้อม	23
2.6 น้ำมันหอมสร้างสมดุลชีวิต	26
บทที่ 3	
ระเบียบวิธีการวิจัย	28
3.1 รวบรวมข้อมูลค้นคว้าและศึกษางานวิจัยเอกสารวิชาการ	28
3.2 สํารวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	29

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล	34
3.4 การดำเนินการสร้างแบบจำลอง	34
บทที่ 4 ผลการวิจัย	35
4.1 ผลการทดสอบที่ 1 การทดลองการทำลวดลายบนผ้าห่มห้อม	36
4.2 ผลการทดสอบที่ 2 การทดลองย้อมเส้นกกและเส้นหวาย	37
4.3 ผลการทดสอบที่ 3 การทดลองย้อมห้อมกับผ้าฝ้ายเพอร์นิเจอร์ จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี จำกัด	38
4.4 ผลการทดสอบที่ 4 การทดลองย้อมกระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด	39
4.5 ผลการทดสอบที่ 5 การทดลองใช้น้ำกรองเนื้อห้อมเป็น ส่วนผสมของสบู์เหลวทดลองที่บริษัท แอ็ค โกรแพ็ค อินค์สทรี จำกัด	40
4.6 ผลการทดสอบที่ 6 การทดลองย้อมห้อมกับไม้วีเนียร์ ที่บริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด	43
4.7 ผลการทดสอบที่ 7 การทดลองย้อมไม้พลาสติก จากบริษัท Royalintertrade co.,Ltd	47
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	49
5.1 การอภิปรายผล และสรุปผล	50
5.2 ข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	60
ภาคผนวก	61

สารบัญ (ต่อ)

ประวัติผู้วิจัย

หน้า

63

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
4.1	ผลการทดลอง ย้อมห้อมกับฝ้ายฟูเฟอร์นิเจอร์ จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี่ จำกัด	38
4.2	ตารางส่วนผสมสบู์เหลว	42
4.3	ผลการทดลอง ย้อมห้อมกับไม้วีเนียร์ จากบริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด	43

สารบัญรูป

รูปที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดการวิจัย	3
2.1	ภาพวาดฝาผนังวัดตำบ่อน อำเภอลอง จังหวัดแพร่	6
2.2	ผ้าซิ่นลายขวางและใช้สีแดงเป็นหัวซิ่นและตีนซิ่น	7
2.3	ตีนซิ่นยาว ใช้ตัวซิ่นเป็นลายขวาง	7
2.4	ผ้าซิ่นตามะนาว	8
2.5	ผ้าซิ่นหมู่เหลืองต่อจาก ลายผักแว่นเครือ	9
2.6	ผ้าซิ่นตำหมู่เหลืองต่อจากโบราณ ลาย โคมช่อน้อยตุ้งชั้ย	9
2.7	ลายเครือกาบหมาก หรือลายสร้อยดอกหมาก	10
2.8	ลายงูห้อยข้าว	10
2.9	ลายนกกินน้ำร่วมต้น	11
2.10	ลายผ้าจากเมืองลอง ลายหลัก และลายประกอบ	12
2.11	หมายซิ่น	13
2.12	ผ้าห่อคัมภีร์ทำจากผ้าหม้อห้อม	13
2.13	ดอกฝ้าย ปุยฝ้ายขาว และปุยฝ้ายตุ่น	14
2.14	การทำเส้นฝ้ายในแบบล้านนา	15
2.15	ต้นห้อม	17
2.16	การปลูกห้อมในสภาพอากาศชื้นและปลูกภายใต้สแลน	17
2.17	หม้อห้อมที่มีส่วนผสมของเนื้อห้อม น้ำมะขามเปียกและน้ำจี้เถ้า	19
2.18	กระบวนการทำเนื้อห้อม	20
2.19	ขั้นตอนการเตรียมน้ำย้อมและการย้อมผ้าฝ้ายให้เกิดลาวดลาย	21
2.20	ฝ้ายทอมือย้อมห้อม	22
2.21	ประสิทธิภาพการทดลองสมุนไพรร 10 ชนิด ในการยับยั้งเชื้อโรค	23
2.22	เสื้อหม้อห้อมแบบดั้งเดิม	24
2.23	ผลิตภัณฑ์ห้อมในตลาดปัจจุบัน	25
3.1	ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับผ้าทอล้านนาและห้อม	29

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.1	36
4.2	36
4.3	37
4.4	37
4.5	38
4.6	39
4.7	40
4.8	41
4.9	43
4.10	44
4.11	44
4.12	45
4.13	45
4.14	46
4.15	46
4.16	47
4.17	48
5.1	50
5.2	51
5.3	51

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
5.4	ความร่วมมือของทั้งระบบของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห่อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก	52
5.5	การจัดการผลกำไรในแต่ละช่วงของการเข้าร่วมองค์กรผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห่อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก	52
5.6	การเชื่อมโยงวีเนียร์กับน้ำห่อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก	54
5.7	อบวีเนียร์ PW-VD-01 ความร้อน 70 องศาเซลเซียสในรูปแบบอินโฟกราฟิก	54
5.8	การใช้เครื่องปั๊มออกซิเจนทำให้ผ่อนคลายในการใช้มือและเครื่องกวาน	55
5.9	ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2560	56
5.10	การลงพื้นที่พบปราชญ์ชาวบ้าน	56
5.11	การนำเสนองานวิจัยที่ Warsaw university of technology	57
5.12	การนำเสนอรูปแบบการออกแบบตกแต่งภายในที่เชื่อมด้วยห่อม	58
5.13	การนำเสนอรูปแบบของสมุนไพรและแชมพูห่อมและน้ำที่ึ่งจากการทำห่อม	59

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยเอกลักษณ์การแต่งกายของคนเมืองแพร่ปัจจุบันนิยมใส่เสื้อผ้าตัดเย็บจากผ้าหม้อห้อม คือผ้าที่ย้อมสีจากต้นห้อม ซึ่งเป็นต้นไม้ล้มลุกชนิดหนึ่ง โดยนำเอาลำต้นและใบห้อมมาหมักในหม้อ ด้วยกรรมวิธีแต่โบราณ เสื้อหม้อห้อมนี้ เป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดแพร่ และนิยมใส่เสื้อผ้าหม้อห้อมกันเป็นประจำ โดยเฉพาะวันศุกร์ซึ่งจะนัดกันใส่ทั้งเมือง จึงนับว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำจังหวัดที่น่ายกย่อง เป็นแบบอย่างที่ดีในการสืบสานวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่นไว้ (ปาณี เดชวิทยาพร, 2546)

ปัจจุบันจังหวัดแพร่มีปริมาณห้อมมีไม่เพียงพอต่อความต้องการ และยังไม่มีการปลูกเพื่อทำเป็นรายได้หลักเนื่องจากผลตอบแทนที่ได้ยังไม่คุ้มต่อการลงทุน อีกทั้งระยะเวลาที่ยาวนานของผลผลิตที่สามารถเก็บเกี่ยวใช้เวลาถึง 9 เดือน ผลผลิตใบสดห้อม 1,266 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ห้อมเปียก 239 กิโลกรัมต่อไร่ ผู้ประกอบการแต่ละร้านมีความต้องการปริมาณเนื้อห้อม 1,000 กิโลกรัม/เดือน ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อเนื้อห้อมจากแหล่งอื่น ดังนั้นหน่วยงานของรัฐ ศูนย์วิจัย และพัฒนาการเกษตรแพร่ ได้ส่งเสริมบรรณรักษ์ให้บ้านนาควหา ซึ่งมีการปลูกห้อมมากที่สุดในจังหวัดแพร่ได้เริ่มปลูก (โครงการเทคโนโลยีการผลิตห้อมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนโดยมีส่วนร่วมของเกษตรกร พื้นที่จังหวัดแพร่, 2559)

ต้นห้อมเจริญเติบโตได้ดีที่บ้านนาควหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ถือเป็นแหล่งโอโซนอันดับที่ 7 ของประเทศไทย เพื่อให้ได้ผลผลิตที่สูงและเพิ่มคุณภาพ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถผลิตวัตถุดิบเนื้อห้อม ที่มาใช้ย้อมห้อมได้มากขึ้น และเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรบ้านนาควหาได้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้น จึงต้องหากระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำจากห้อมให้มีความแปลกใหม่ และมีราคาที่เหมาะสม เพื่อส่งเสริมให้มีการปลูกห้อมมากขึ้น

งานวิจัยนี้มุ่งให้ความสำคัญกับการเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่เหลือ ส่งเสริมเรื่องการปลูกหอมเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม กับการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์หอม นอกจากนี้ยังมีการนำนวัตกรรมทางเวชภัณฑ์มาใช้ทำให้เกิดทางเลือกใหม่ให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ สินค้าสำหรับคนรุ่นใหม่ หรืออาจเป็นวัสดุที่ให้ความหอมเพื่อการบำบัดได้ และเปลี่ยนการย้อมแบบเดิม ๆ นอกจากการย้อมผ้าแล้ว อยากให้เกิดการย้อมกับวัสดุอื่น ๆ นำเนื้อหอมไปย้อมร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เช่น ไม้วีเนียร์ จากบริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด, กระจกเงาจากบริษัท บีเซน จำกัด, ม่านบุโซฟาและ ผ้า จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี่ จำกัด (Pasaya) ,การทดสอบสบู่เหลว จากน้ำกรองเนื้อหอม จากบริษัท แอ็คโกรแพ็ค อินดัสทรี จำกัด และแผ่นพลาสติก จากบริษัท รอยัล อินเตอร์เทค จำกัด (Cut&Carve) เพื่อให้เกิดการย้อมเนื้อหอมเป็นวัสดุที่ตกแต่งบ้านและงานออกแบบภายในและน้ำกรองเนื้อหอมเป็นเครื่องสำอางในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 ศึกษากระบวนการผลิตหอมบ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

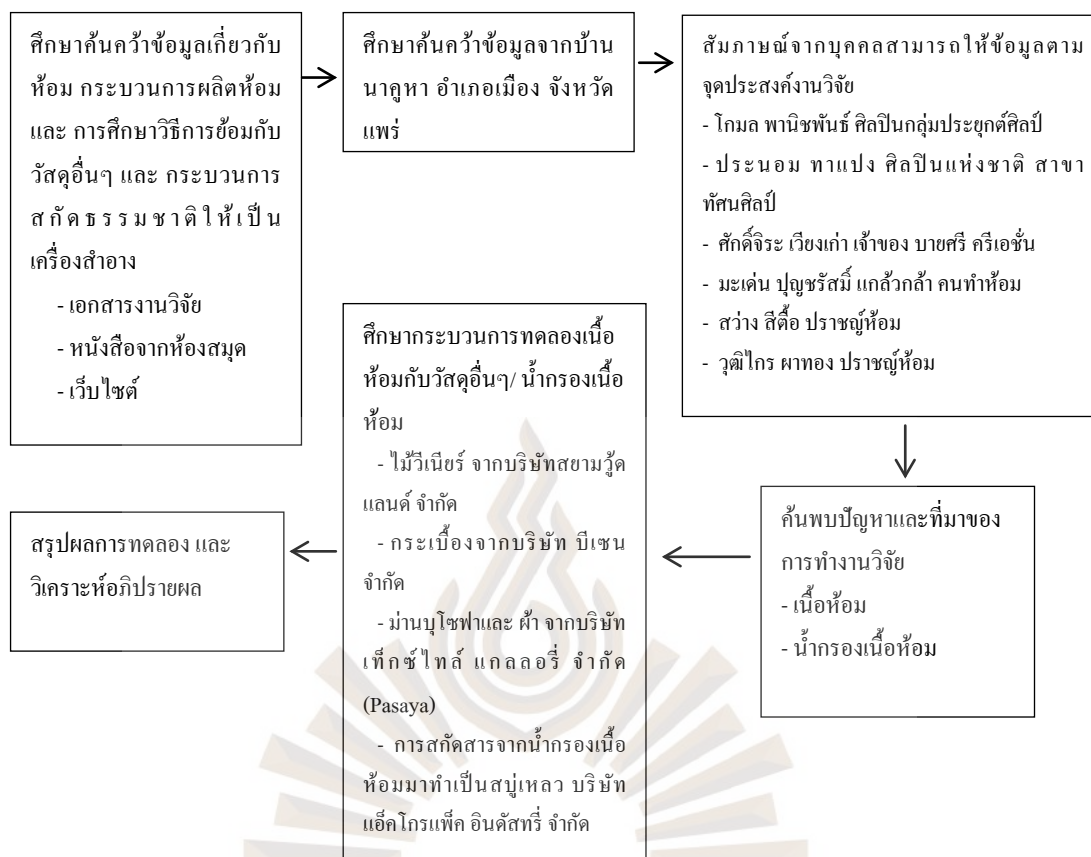
1.2.2 การทดลองใช้ประโยชน์ของเนื้อหอม มาย้อมร่วมกับวัสดุอื่น ๆ เช่น ไม้วีเนียร์ กระจกเงา ม่านบุโซฟา ผ้า และน้ำที่กรองเนื้อหอมสกัดเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่อย่างเครื่องสำอาง

1.3 สมมติฐานงานวิจัย

ผลิตภัณฑ์หอมธรรมชาติทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่เหลือใช้ทำให้เกิดผลิตภัณฑ์หอมรูปแบบใหม่

1.4 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัยเริ่มจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับหอม กระบวนการผลิตหอม และการศึกษาวิธีการย้อมโดยการค้นคว้าจากหนังสือในห้องสมุด เอกสารงานวิจัย กระบวนการสกัดธรรมชาติให้เป็นเครื่องสำอาง ด้วยการค้นคว้า และวิธีการทางด้านเภสัชกร และลงพื้นที่ศึกษาด้วยการลงพื้นที่และเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ จนค้นพบปัญหาและเป็นที่มาของการวิจัย เกิดการทดลองและสรุปผลการทดลอง แสดงดังรูปที่ 1.1

รูปที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.5.1 สามารถเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ห่อม โดยเกิดสินค้าสำหรับคนรุ่นใหม่ ด้วยรูปแบบที่แตกต่างและทำให้เกิดทางเลือกใหม่ให้กับกลุ่มเป้าหมายใหม่ๆ

1.5.2 สามารถเพิ่มรายได้ให้กับชุมชนบ้านนาคูหา และกระตุ้นให้ชุมชนกลับมาปลูกห่อมเพิ่มขึ้น และรู้จักอนุรักษ์สิ่งที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดแพร่ คือห่อม

1.5.3 เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนบ้านนาคูหาในเรื่องของการย้อมห่อมกับบริษัทที่ผลิตวัสดุตกแต่งภายใน และสามารถทำให้ห่อมเป็นวัสดุที่สามารถใช้ในการออกแบบในด้านอื่นๆในอนาคต

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความสำคัญและความจำเป็นในการรวบรวมข้อมูลของผ้า เนื่องจากผ้าเป็นส่วนหนึ่งของการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตประเพณี ความเชื่อ ดังนั้น การศึกษาเรื่องผ้าขึ้นต้นจกเมืองล่อง จังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่ใช้ผ้าในการทักทอซึ่งถือเป็นวัตถุดิบหลักทำให้เกิดเป็นผ้าทอที่เป็นพื้น ผ้าที่มีสีสัน ได้ก็เกิดจากการย้อมสีที่เป็นธรรมชาติ การศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของผ้าขึ้นต้นจกเมืองล่อง จังหวัดแพร่ ผ้าและการเก็บรักษา ภูมิปัญญาที่ยังคงอนุรักษ์การถักทอ ความหมายของห้อมและหม้อห้อม กระบวนการผลิตเนื้อห้อม และสรรพคุณของห้อม และน้ำมันหอมสร้างสมดุลชีวิต โดยมี เอกสารที่ใช้ประกอบในการดำเนินการวิจัยและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลทั้งหมดเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพในการวิจัยแยกเป็นลำดับ ดังนี้

- 2.1 ผ้าขึ้นต้นจกเมืองล่อง
- 2.2 ผ้าและการเก็บรักษาภูมิปัญญาที่ยังคงอนุรักษ์การถักทอ
- 2.3 ความหมายของห้อม และหม้อห้อม
- 2.4 กระบวนการผลิตเนื้อห้อม และสรรพคุณของห้อม
- 2.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของห้อม
- 2.6 น้ำมันหอมสร้างสมดุลชีวิต

2.1 ผ้าขึ้นต้นจกเมืองล่อง จังหวัดแพร่

แพร่ หรือจังหวัดแพร่ในปัจจุบัน ในภาษามอญ คำว่า เปรี๊ หมายถึงผ้าแพร สระเอกกับสระแเอ ออกเสียงได้ทั้งสองเสียง ซึ่งตรงกับคำว่า เปรี๊ แต่มีข้อสังเกตว่าชาวล้านนาไม่มีเสียงควบกล้ำ ซึ่งถ้าเป็นผ้าแพรจะต้องอ่านว่าผ้าแผ จากข้อมูลที่ปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 46 วัดตาเถรจิ่งหนั่ง (พ.ศ. 1947) จารึกว่า แพร แสดงว่าช่วงเวลานั้นมีการผูกเรื่องของท่านานเมืองแพร่ว่ามีความหมายว่าเมืองแห่งผ้าแพร (ชัชวาลิ ไชยชนะ, 2559)

ผ้าเป็นเครื่องนุ่งห่มมีคู่กับมนุษย์มานานเนื่องจากเอาไว้นุ่งห่มกันอากาศหนาวและ ป้องกัน ความร้อนจากแสงแดด ที่สำคัญคือใช้ผ้าเอาไว้ปกป้องร่างกาย ผ้าของทางภาคเหนือในสมัยก่อนนิยม ทอผ้าด้วยใยพืช ซึ่งมาจากผ้าไหม ได้จากใยของตัวหนอนไหม หรือผ้าฝ้ายที่มาจากต้นฝ้าย

ใยพืช คือเส้นใยที่นำมาทำเป็นเส้นด้ายสำหรับถักหรือทอผ้า เชือก และเครื่องถักทอต่างๆ ใย ธรรมชาติ คือเส้นใยจากเปลือกพืช เช่น ฝ้าย ปอ ป่าน รวมทั้งเส้นใยจากตัวไหมเมื่อนำมาทอเป็นผ้า จะได้ผ้าชนิดต่างๆ ที่มีคุณสมบัติต่างกัน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2559)

การนำเอาใยพืช และใยธรรมชาติมาทอเป็นผืน ผ้าทอของคนเมืองลอมมีรูปแบบสีสัน ลวดลาย ที่สะท้อนมาจากวัฒนธรรม และความสัมพันธ์กันทางสังคม และผ้าก็เป็นส่วนหนึ่งในการ ประกอบพิธีกรรมท้องถิ่นหรือเป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต ตั้งแต่เกิดเมื่อทารกแรกเกิดก็ต้องมี ผ้าอ้อมเพื่อห่อคลุมร่างกาย เมื่อย่างเข้าวัยหนุ่มวัยสาวก็ต้องสวมเสื้อผ้า หรือแม้แต่พิธีแต่งงานก็ยั ้งต้องมีผ้าไหว้ คือผ้าที่คู่บ่าวสาวต้องใช้แสดงความเคารพต่อแขกผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย หรือ แม้กระทั่งการตายก็ยั ้งต้องใช้ผ้าห่อศพ

ผ้าแสดงถึงสถานะทางสังคม โดยทั่วไปชาวบ้านใช้ฝ้ายในการทอผ้า เริ่มตั้งแต่กระบวนการ ปลูกฝ้ายจนกระทั่งกระบวนการทอและย้อม ส่วนเจ้านายชั้นสูงจะแต่งกายด้วยผ้าไหมที่มีสีสัน ลวดลายสวยงาม และวิธีการทอที่มีความชำนาญเป็นพิเศษ ชาวชนบทส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม มาตั้งแต่สมัยโบราณ ในเวลาว่างผู้หญิงจะทอผ้า การทอผ้าแสดงถึงความเป็นหญิงที่เด่นชัด ถึงความ ละเอียด ความประณีต ความพิถีพิถันและความขยันอดทน

ในทุกกระบวนการทอ ผ้าทอจึงมีความสำคัญต่อความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของ คนเมืองลอม หรืออำเภอลอม เดิมเคยเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดลำปาง เป็นเมืองที่ตั้งมานานนับพันปี มีคนกล่าวกันว่าสร้างมาก่อนสมัยพุทธกาล เหตุที่เรียกเมืองลอม เพราะว่า พระนางจามเทวี ผู้เป็น ปฐมกษัตริย์อาณาจักรหริภุญชัย ได้หลงทางมาถึงบริเวณที่ตั้งเมือง จึงตรัสว่า ลอมขึ้นไปก่อนเถอะ เหตุตั้งกล่าว จึงเป็นที่มาของชื่อเมืองลอม

มีหลักฐานที่เห็นได้จากภาพวาดฝาผนังที่วัดด้าม่อน ถูกวาดขึ้นในปี 2427 จิตรกรคือหนานบัว ผัน เชื้อสายไทลื้อ เป็นการวาดวิถีชีวิตของคนเมืองด้าในสมัยนั้น ผู้วิจัยพบว่าผ้าเป็นส่วนหนึ่งที่มี

ความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่รวมถึงพิธีกรรมต่างๆมีความสัมพันธ์กับชนชั้นของคนภาคเหนือ แสดงดังรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 ภาพวาดฝาผนังวัดด้าม่อน อำเภอลอง จังหวัดแพร่
ที่มา : ผู้วิจัย

จากภาพวาดฝาผนังวัดด้าม่อน จะเห็นว่าผู้หญิงจะเกล้ามวยสูงกลางศรีษะ และปักปิ่นหรือไม่ก็เสียบดอกไม้เพื่อประดับที่ศรีษะ เปลือยอก อาจมีผ้าปิดหน้าอกคล้องผ้าด้านหน้าและปล่อยชายไว้ด้านหลัง ถ้าอากาศหนาวจะมีผ้าคลุม (หรือผ้าคลุมไหล่) และนุ่งซิ่น การนุ่งซิ่นจะมีสามส่วนคือ ตัวซิ่น หัวซิ่นและตีนซิ่น

สีของผ้าซิ่นมาจากการย้อมธรรมชาติจากสีพืชต่างๆเช่นสีแดง ได้จากครั่ง สีเหลือง ได้จากหัวขมิ้นชัน ขมิ้นอ้อย แก่นไม้พุด สีน้ำเงินได้จาก ห้อม สีดำ ได้จาก ผลมะเกลือ สีเขียวได้จากเปลือกต้นมะริด ใบหูกวาง

การนุ่งซิ่นของคนล้านนาทำให้เกิดความสวยงามในด้านสัดส่วน ซิ่นลายขวางของซิ่นทำให้ผู้สวมดูไม่เตี้ยและไม่อ้วน เพราะใช้สีแดง หัวซิ่นและตีนซิ่น จะเป็นสีแดง และต้องเป็นแดงเดียวกัน ถ้าตีนซิ่นสั้นใช้ตัวซิ่นเป็นสีพื้นเรียบ (ประนอม ทาเปง, 2560) แสดงดังรูปที่ 2.2 ถ้าตีนซิ่นยาว ใช้ตัวซิ่นเป็นลายขวาง แสดงดังรูปที่ 2.3

รูปที่ 2.2 ผ้าซิ่นลายขวางและใช้สีแดงเป็นหัวซิ่นและตีนซิ่น

ที่มา : ผู้วิจัย

รูปที่ 2.3 ตีนซิ่นยาว ใช้ตัวซิ่นเป็นลายขวาง

ที่มา : ผู้วิจัย

ลวดลายการของขึ้นต่างๆมาจากความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตของคน และธรรมชาติ รวมถึง ศิลปวัฒนธรรมความเชื่อที่มีการถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น หมายถึงการนำทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นมาเชื่อมโยงให้เกิดเป็นความสวยงามของลวดลายในการทอผ้า ซึ่งมีมาตั้งแต่อดีต ชื่อของเมือง ลอง หรือ อำเภอหลงในจังหวัดแพร่ เป็นชื่อเมืองเก่า เป็นคนไทยวน หรือไทยโยนก ที่เป็นกลุ่มคนที่ อยู่ภาคเหนือ มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองทั้งการแต่งกาย ซึ่งมีการสืบทอดมานานกว่า 200 ปี หญิงสาวและผู้สูงอายุนิยมแต่งกายด้วยผ้าชิ้นทอมือชนิดต่างๆ เช่น ผ้าชิ้นตามะนาว เป็นชิ้นลายขวาง สีเหลืองสลับสีเขียวเข้ม เช่นสีคำกับสีม่วง แสดงดังรูปที่ 2.4

รูปที่ 2.4 ผ้าชิ้นตามะนาว

ที่มา : ผู้วิจัย

ผ้าชิ้นหมู่เหลืองต่อจก ลายผักแว่นเครือ เป็นการทอผ้าซึ่งเป็นลวดลายเอกลักษณ์ของชาว ไทยวน ประกอบด้วยเส้นหยัก ฟันปลาขนาดใหญ่ หยักเข้าหากันแล้วรูปใบผักแว่น 6 กลีบ รูปแบบ จากพืชผสมกับรูปทรงเรขาคณิต แสดงดังรูปที่ 2.5

รูปที่ 2.5 ผ้าชิ้นดำหมู่เหลืองต่อจาก ลายผักแว่นเครือ
ที่มา : ผู้วิจัย

ผ้าชิ้นดำหมู่เหลืองต่อจากโบราณ ลายโคมช่อน้อยตุงชัย เป็นลวดลายเก่าแก่แต่โบราณ รูปร่าง
มาจากการจุดโคมไฟที่ใช้จุดลอยในพิธีต่างๆ ตุงทางล้านนา อย่างชาวไทยวน ไทลื้อ ถือว่าใช้ตุงนำ
ถวายพระพุทธ ถือว่าเป็นมงคล แสดงดังรูปที่ 2.6

รูปที่ 2.6 ผ้าชิ้นดำหมู่เหลืองต่อจากโบราณ ลายโคมช่อน้อยตุงชัย
ที่มา : ผู้วิจัย

ลายเครือกาบหมาก หรือลายสร้อยดอกหมาก เป็นลายเก่าแก่แต่โบราณที่นำรูปทรงมาจาก กาบต้นหมาก ที่เป็นส่วนห่อหุ้มลำต้นที่สมัยก่อนก็ยังใช้กาบหมากในการทำภาชนะใส่อาหาร แสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติแบบไม่เบียดเบียนธรรมชาติและรู้จักใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ เป็นการทอลายนี้เป็นลวดลายที่ละเอียดและสวยงามมาก แสดงดังรูปที่ 2.7

รูปที่ 2.7 ลายเครือกาบหมาก หรือลายสร้อยดอกหมาก

ที่มา : ผู้วิจัย

ลายงูห้อยซ่า ลวดลายนี้มีที่มาจากงูเลื้อยที่เลื้อยพันไม้ที่สอยผลไม้ จุดเริ่มต้นตรงหัวงูเป็นรูปของ งูสองตัวหันหน้าเข้าหากัน ช่วงล่างเป็นรูปงูห้อยซ่า ลวดลายนี้แสดงถึงวิถีชีวิตที่มนุษย์ใช้ไม้ในการสอยผลไม้และมีงูมาเลื้อยพันทำให้เกิดลวดลายที่ทอผ้าที่สวยงาม แสดงดังรูปที่ 2.8

รูปที่ 2.8 ลายงูห้อยซ่า

ที่มา : ผู้วิจัย

ลายนกกินน้ำร่วมต้น หรือลายนกสองตัวกินน้ำในน้ำเต้า ซึ่งเป็นการเลียนแบบธรรมชาติที่มนุษย์ได้สังเกตเห็นพฤติกรรมของนกและดัดแปลงเป็นลวดลายถักทอขึ้นมา แสดงดังรูปที่ 2.9

รูปที่ 2.9 ลายนกกินน้ำร่วมต้น
ที่มา : ผู้วิจัย

ลายผ้าจากของเมืองล่อง จังหวัดแพร่ นั้น มี 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) ลายหลัก คือเป็นลายที่เป็นลวดลายโบราณ ที่สืบทอดต่อกันมา 2) ลายประกอบ เป็นลวดลายที่ทำให้ผ้าชิ้นนั้นมีความสมบูรณ์ อาจมาจากลวดลายที่ได้รับแนวคิดมาจากพืช สัตว์ หรือรูปทรงเรขาคณิต ซึ่งผ้าจากเมืองล่องส่วนใหญ่มีการออกแบบลวดลายอย่างอิสระ เช่นลายหลักอาจเป็นเป็นได้ทั้งลายประกอบ ส่วนลายประกอบก็อาจเป็นลายหลักได้เช่นกัน ยกตัวอย่าง ลายหลักคือลายนกนอน มีลายประกอบสามลาย คือ ลายหางสะเปานกคู่ ลายกาบหมาก และลายหางสะเปาขอกู (โกมล พานิชพันธ์, 2560) แสดงดังรูปที่ 2.10

รูปที่ 2.10 ลายผ้าจากเมืองล่อง ลายหลัก และลายประกอบ
ที่มา : ผู้วิจัย

จากการที่มีการทอแบบอิสระและการเลือกผสมลวดลายตามถนัดและความชอบของผู้ทอทำให้เกิดลวดลายที่สวยงามและแตกต่าง ผ้าทอที่นำมาเป็นผ้าถุงหรือชาวบ้านภาคเหนือจะเรียกว่าซิ่น ซึ่งหัวซิ่นจะใช้ผ้าสีขาวและสีแดงต่อกัน ตัวซิ่น เป็นการสร้างลาย โดยเส้นยืน ทำให้เกิดเส้นลายขวาง และตีนซิ่นหรือเรียกว่าตีนจก ใช้เทคนิคจก ถูกกำหนดโดยเส้นยืนสีดำและแดง ผ้าซิ่นตีนจกนิยมใช้เส้นใยฝ้ายและไหมสีเหลือง นิยมใช้พื้นผ้าเป็นสีแดง ถ้าประกอบกับหัวซิ่นจะดูสวยงาม

ดังนั้นลายหลักจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ตรงกลางตัวซิ่นเสมอไป ช่างทอมักมีลวดลายที่จับเป็นลวดลายพิเศษบนผ้าทอ ที่เรียกว่า “หมายซิ่น” เพื่อแสดงความเป็นเจ้าของและป้องกันการถูกขโมย ในทุกวันนี้หมายซิ่น ถือเป็นตัวเพิ่มมูลค่าของสินค้า เนื่องจากเป็นลวดลายที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของผู้ทอ ลายเส้นของคนทอที่ทอเครื่องหมายไว้ เป็นเรื่องของความเชื่อและวัฒนธรรมที่แทรกลงไป ในการทอหมายซิ่น เป็นสัญลักษณ์ เพราะคนทอได้บอกสัญลักษณ์ต่างๆที่มีความหมายลงไป หรือในปัจจุบันเรียกว่าคล้ายกับเป็น QR CODE ของฝรั่ง แสดงดังรูปที่ 2.11

รูปที่ 2.11 หมายถึง
ที่มา : ผู้วิจัย

หลักฐานสำคัญที่ทำให้ทราบว่าผ้าหม้อห้อมอยู่คู่กับคนจังหวัดแพร่คือ ผ้าห่อคัมภีร์ ที่ปักอย่างเจ้าบัวไหล ซาซาเจ้าเมืองแพร่องค์สุดท้ายโดยใช้ด้ายเงิน ดิ้นทองจากฝรั่งเศส เลื่อมที่ปักจากอินเดีย และสิ่งที่ทำให้รู้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของเมืองแพร่นั้นคือผ้าหม้อห้อมที่ใช้ปัก แสดงดังรูปที่ 2.12

รูปที่ 2.12 ผ้าห่อคัมภีร์ทำจากผ้าหม้อห้อม
ที่มา : ผู้วิจัย

2.2 ฝ้ายและการเก็บรักษาภูมิปัญญาที่ยังคงอนุรักษ์การถักทอ

ฝ้าย หมายถึง เส้นด้ายที่ปั่นจากปุยของฝ้ายทำให้เป็นเส้น เพื่อนำมาใช้ในการถักทอเป็นเครื่องนุ่งห่มแล้วยังใช้ในงานพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวล้านนา ทั้งทำเป็นฝ้ายผูกมือในงานมงคล ฝ้ายผูกเสมามงคล หรือแม่แต่งานศพ เป็นฝ้ายจุง ฝ้าย ที่หมายถึงด้าย โดยธรรมชาติแล้วฝ้ายจะมีสองสี คือฝ้ายขาว ได้จากปุยฝ้ายชนิด *Gossypium herbaceum* Linn. ในวงศ์ MALVACEAE ที่ปลูกกันอย่างแพร่หลายทั่วไป และปุยฝ้ายตุ่น *G.nanking* Mey. Var. *siamensis* Watt. จะเป็นสีน้ำตาลอ่อน แสดงดังรูปที่ 2.13

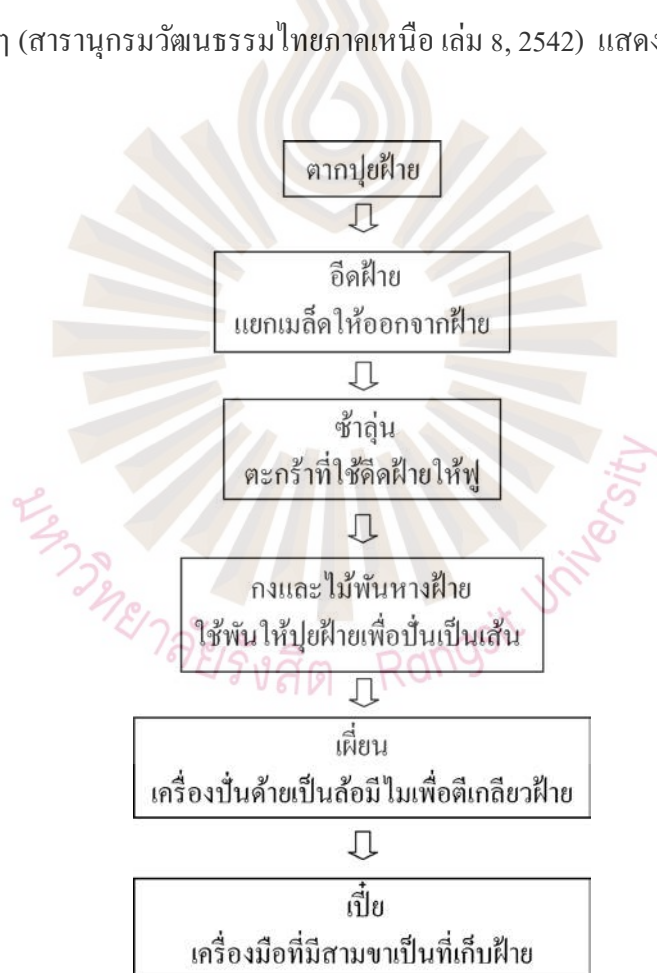
รูปที่ 2.13 ดอกฝ้าย ปุยฝ้ายขาว และปุยฝ้ายตุ่น

ที่มา : ผู้วิจัย

ในการทำฝ้ายจากปุยให้เป็นฝ้ายหรือด้ายนั้น ต้องมีอุปกรณ์ดังนี้

- 2.2.1 อีด คือเครื่องมือที่ใช้หีบฝ้ายเพื่อแยกเมล็ดออกจากปุย
- 2.2.2 ซ่าลุ่น หรือ สะลุ่น คือตะกร้าที่บิกว้างประมาณ 50 เซนติเมตร ยาวประมาณ 70 เซนติเมตร ใช้เป็นที่ยิงฝ้าย คือดัดฝ้ายที่อีดให้ฟูเป็นปุย
- 2.2.3 กง คือคันดัดคล้ายคันธนูที่ด้านหนึ่งโค้งงอมากกว่าอีกด้านหนึ่ง ใช้ยิงฝ้าย
- 2.2.4 ไม้พันทางฝ้าย คือไม้ขนาดประมาณตะเกียบใช้พันปุยฝ้ายให้เป็นทางฝ้ายปั่นเป็นเส้น
- 2.2.5 เฝียน คือเครื่องปั่นด้ายเป็น โครงไม้ มีล้อ โยงสายพานไปที่ไมหรือเหล็กในเพื่อตีเกลียวฝ้าย
- 2.2.6 เปีย อ่านว่าเปี้ย คือโครงไม้สามเหลี่ยมกลับหัวกลับหาง ใช้จึงด้ายที่ปั่นแล้วไม่ให้บิดงอ เมื่อมีฝ้ายและเครื่องมือดังกล่าวแล้ว จะมีวิธีทำฝ้ายหรือเส้นด้ายดังต่อไปนี้

การทำฝ้ายแบบล้านนา เริ่มจากการเก็บปุยฝ้ายจากต้น นำไปตากแดดเพื่อไล่ความชื้นและแมลง จากนั้นจึงอัดฝ้าย เพื่อแยกเมล็ดออกจากขวง ฝ้ายที่อัดแล้วนี้จะนำไปในซ้าลุ่น คือตระกร้าใบโตที่วางนอนกับพื้น แล้วยัดด้วยกงยั้งฝ้ายให้ฝ้ายขึ้นฟูคล้ายสำลีฝ้ายที่ฟูนี้จะนำไปผัดหางฝ้าย คือนำไปพันกับแกนไม้ขนาดตะเกียบแล้วคลึงให้เป็นหลอดเรียกว่าหางฝ้าย หางฝ้ายที่ได้มาจะนำสู่เครื่องปั่นด้ายที่เรียกว่าฝืน ดัดหางฝ้ายเข้ากับไม้ฝืนหรือเหล็กในแล้วผู้ปั่นฝ้ายจะนั่งหมุนกงล้อด้วยมือขวาไปตามเข็มนาฬิกา มือซ้ายลากหางฝ้ายเข้าหาลำตัวสายพานที่โยงจากกงล้อไปหมุนไม้อหรือเหล็กในให้บิดเกลียวฝ้ายไปเรื่อยๆ ฝ้ายหรือเส้นด้ายจะได้มีขนาดใหญ่หรือเล็กจะขึ้นกับจังหวะการบีบหางฝ้ายเส้นด้ายม้วนตัวเข้าหาไม้นำฝ้ายที่ได้ม้วนเข้าเป็ย หรือเป็ย มีลักษณะสามขาพร้อมแกนเดียวกัน ฝ้ายที่ปลดออกมาจากเป็ยนั้นเรียกว่าฝ้ายต่อง เก็บฝ้ายต่องซ้อนกันรวมเรียกว่าฝ้ายปิด ฝ้ายใช้ในพิธีกรรมต่างๆ (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่ม 8, 2542) แสดงดังรูปที่ 2.14

รูปที่ 2.14 การทำเส้นฝ้ายในแบบล้านนา

ที่มา : ผู้วิจัย

การใช้ฝ้ายจำนวน 108 เส้น มีความเชื่อในเรื่องความเป็นสิริมงคล โดยเฉพาะเป็นการถือเอาตามคุณของพระพุทธเจ้า 56 คุณของพระธรรม 38 และคุณของพระสงฆ์ 14 รวมเป็น 108 แต่ถ้าหาพิจารณาว่าการมัดสิ่งดังกล่าวด้วยฝ้ายขาว และฝ้ายแดง เป็นพิธีการที่มีมาตั้งแต่โบราณ เหมือนการมัดมือ หรือผูกข้อมือรับขวัญ

การเตรียมเส้นด้ายก่อนการย้อมสีธรรมชาติตามวิธีพื้นบ้าน เตรียมเส้นด้ายก่อนการย้อมสีธรรมชาติเพื่อขจัดสิ่งสกปรกและไขมันตามธรรมชาติให้ออกจากเส้นใย เมื่อนำไปย้อมสีจะได้ดูสีได้ดีจะทำให้สีติดทนนาน วิธีทำความสะอาดคือการต้มเส้นด้าย ด้วยน้ำด่างขี้เถ้า ในอัตราส่วน ด้าย 1 กิโลกรัม ต่อน้ำด่างขี้เถ้า 20 ลิตร (ใช้ขี้เถ้าประมาณ 3-5 ลิตร ใส่ลงในน้ำเย็น 20 ลิตร คนให้เข้ากันทิ้งให้ค้างคืนให้ตกตะกอน รินเอาแต่น้ำใสๆ) เอาใส่อ่างเคลือบแล้วยกขึ้นตั้งไฟ

จากนั้นนำด้าย 1 กิโลกรัม ใส่ห้วงคล้องลงต้มในน้ำด่าง ต้มเดือดอ่อนๆ นานประมาณ 1 – 1.5 ชั่วโมง หมุนกลับต้มบ่อยๆ ถ้าเส้นด้ายจมหมดแสดงว่าเส้นด้ายสะอาดเพียงพอ ยกด้ายบิดแล้วล้างน้ำอุ่น 1 ครั้ง และน้ำเย็น 1 ครั้ง บิดเส้นด้ายให้กระจายเพื่อนำไปย้อมสีต่อไป

การย้อมฝ้ายให้มีสีดำในแบบล้านนาใช้ลูกมะเกลือ วิธีเตรียมคือ การนำลูกมะเกลือมาบดหรือตำให้ละเอียด แล้วแช่น้ำ (อาจผสมเปลือกของต้นลำเจียกหรือหญ้าตะเบ็ง ตำผสมกับผลมะเกลือเพื่อเพิ่มความดำ) กรองฝ้ายขาวเพื่อนำน้ำสีไปใช้ย้อม

วิธีย้อม ผสมน้ำปูนใสลงไปเล็กน้อย นำฝ้ายที่เปียกน้ำบีบหมาดๆ กระจุกฝ้ายให้เรียงเส้นก่อนลงย้อมในน้ำสี หมั่นกลับฝ้ายบิดและผึ่งแดดให้แห้ง ประมาณ 3-4 ครั้ง หรือเข้มเท่าที่ต้องการนำไปซักในน้ำสะอาดก็จะได้ฝ้ายสีดำ (รัชฎา สุขแสงสุวรรณ, 2547)

2.3 ความหมายของห้อม และหม้อห้อม

ห้อม นอกจากแปลว่าโอบล้อมหรือระวังรักษาแล้ว ยังหมายถึงพืชที่ใช้ในการย้อมผ้าให้เป็นสีน้ำเงินหรือสีครามอีกด้วย ในการเตรียมผ้าด้วยสีดังกล่าวนี้ แต่ก่อนจะบรรจุลงในหม้อสาว หรือหม้อดินเผาขนาดใหญ่ (ต่อมานิยมใช้โอ่งมังกรหรือถังเหล็ก) หม้อที่บรรจุน้ำจากต้นห้อมเรียกว่าหม้อห้อม

รูปที่ 2.15 ต้นหอม

ที่มา : ปุณฺษรศรมี แก้วกกล้า, 2560

ต้นหอม เป็นไม้พุ่ม ลำต้นตั้งตรงมีกิ่งก้านสาขา ใบเป็นใบเดี่ยวเรียงตรงกันข้ามรูปวงรี ขอบใบหยักเป็นฟันเลื่อยละเอียด ดอกออกเป็นช่อที่ใบมีดอกย่อยหลายดอก กลีบดอกสีม่วงเชื่อมติดกันเป็นหลอดโค้งงอเล็กน้อย ลำต้นสูงประมาณ 50 – 100 เซนติเมตร อายุสูงสุดของหอม คือ อายุ 8 - 9 ปีขยายพันธุ์ด้วยลำต้นนำมาปักชำไว้รากจะงอกบริเวณข้อ หอมชอบอยู่ในที่ร่มเย็น แสดงดังรูปที่ 2.15

รูปที่ 2.16 การปลูกหอมในสภาพอากาศชื้นและปลูกภายใต้สแลน

ที่มา : ปุณฺษรศรมี แก้วกกล้า, 2560

การปลูกหอมให้ได้ผลคือการปลูกใต้สแลน หน้าที่ของสแลนนั่นคือ การลดทอนความเข้มแสงให้บางเบาลงเพื่อไม่ให้หอมนั้นได้รับแสงมากเกินไป การเลือกเปอร์เซ็นต์ในการกรองแสงของสแลน ในช่วงของอนุบาลกล้าก็ควรใช้การกรองแสงมากน้อยประมาณ 70% ถึง 80% และเมื่อต้นกล้ามีอายุมากขึ้น จนสามารถย้ายลงแปลงเพาะปลูกได้นั้น ปริมาณแสงที่ได้รับก็ต้องเพิ่มขึ้น

อาจจะใช้กรองแสงแก่ประมาณ 50% ถึง 60% ก็เพียงพอต่อความต้องการของห้อม เป็นพืชจำพวกที่ไม่ชอบแสงจัด ต้องการร่มเงา แสดงคังรูปที่ 2.16

ขบวนการย้อมผ้าห้อมห้อม คือย้อมผ้าสีครามนี้เริ่มจากการเตรียมภาชนะใหญ่ดังกล่าวไว้แล้วเก็บเอาพืชที่ให้สารสีน้ำเงินมาหมัก ห้อม เป็นชื่อไม้ล้มลุกชนิด *Baphicacanthus cusia* Brem. ในวงศ์ ACANTHACEAE ผู้ย้อมผ้าจะตัดเอาห้อมทั้งใบและส่วนปลายต้น ในขณะที่ยังไม่ออกดอกมา ม้วนมัดรวมกันเป็นฟ่อนลงแช่น้ำไว้ 1 คืน แล้วพลิกด้านบนลงอีก 1 คืน จนพืชเปียก จะมีกลิ่นเหม็นและน้ำจะเป็นสีเขียวขุ่นแล้วจึงกรองเอาน้ำออกแล้วทิ้งเศษก้านและต้นห้อมทิ้งไป จากนั้นใช้ไม้กวานจมน้ำเป็นฟองจะมีกลิ่นหอม แล้วจึงกรองเอาน้ำออกจนเหลือ “เนื้อห้อม” แล้วใส่น้ำมะขามเปียก และน้ำค้าง (น้ำขี้เถ้า) ทิ้งไว้ 2 วัน แล้วจึงกรองเอาแต่น้ำลงใส่หม้อดินขนาดใหญ่ที่เรียกว่าหม้อห้อม (อุคม รุ่งเรืองศรี, 2542)

หม้อห้อม แปลได้ว่าหม้อที่บรรจุน้ำห้อม ซึ่งใช้ในการย้อมผ้าให้เป็น “สีห้อม” คือสีน้ำเงินหรือสีคราม ซึ่งก่อนหน้านี้นิยมเขียนเป็น “ม่อฮ่อม” ในการเตรียมน้ำห้อมเพื่อย้อมผ้า นั้นจะต้องมีอุปกรณ์ที่สำคัญคือ หม้อสาว คือหม้อดินเผาขนาดใหญ่ (ระยะหลังนิยมใช้โถงมังกรหรือถังเหล็ก) ในหม้อใส่น้ำเนื้อห้อม แล้วผสมน้ำมะขามเปียก และน้ำค้าง (น้ำขี้เถ้า) ทิ้งไว้ 2 วัน แล้วย้อมผ้าได้จากหนังสือ ผ้าล้านนา ขวน ลือ กล่าวว่า ฝ่ายหรือผ้าที่จะนำไปย้อมในหม้อห้อมจะต้องอยู่ในสภาพชื้น การย้อมครั้งแรกจะได้สีออกเขียว ผู้ย้อมส่วนมากมักจะใช้น้ำย้อมมากกว่าหนึ่งหม้อ โดยจะนำไปย้อมอีกครั้งในหม้อต่อไป ในช่วงการย้อมนั้น ผ้าจะถูกขยำประมาณ 15 นาที เพื่อให้สีเข้าเนื้อผ้าให้ทั่วถึง กว่าจะได้สีครามแท้จริงจะต้องย้อมถึง 10 ครั้ง ฝ่ายที่นำไปย้อมนั้นจะยังไม่นำไปชำระจนกว่าการย้อมครั้งสุดท้ายจะสิ้นสุดลง ชาวไทลื้อตากฝ่ายกลางแคว ชาวลาเวจะเก็บฝ่ายไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดและไว้ในที่ร่ม สีฝ่ายย้อมของชาวลาเวจะมีสีแก่เพราะหลังการย้อมแต่ละครั้ง ฝ่ายจะถูกอากาศ ฝ่ายที่ถูกอากาศจะมีสีฟ้า ส่วนฝ่ายที่ไม่ถูกอากาศจะมีสีเขียว หลังจากการย้อมครั้งสุดท้ายแล้ว ฝ่ายจะตกสีเวลาซักแต่จะไม่กินฝ่ายขาว (อุคม รุ่งเรืองศรี, 2542)

รูปที่ 2.17 หม้อห้อมที่มีส่วนผสมของเนื้อห้อม น้ำมะขามเปียกและน้ำจืด
อัตราส่วน 1:3:3/เนื้อห้อม : น้ำมะขามเปียก : น้ำจืด
ที่มา : ปญชรัสมิ์ แก้วกล้า, 2560

หม้อห้อมที่มีส่วนผสมของน้ำห้อม มีส่วนผสมอัตราส่วน 1:3:3/เนื้อห้อม : น้ำมะขามเปียก : น้ำจืด(น้ำจืด) รสชาติของน้ำห้อมจะมีรสฝาดเวลาชิมจะรู้สึกแสบลิ้นปฏิกิริยาดังกล่าว บ่งบอกว่า เป็นหม้อห้อมมีความสมบูรณ์ ย้อมผ้าดี แสดงดังรูปที่ 2.17

2.4 กระบวนการวิธีผลิตเนื้อห้อม และสรรพคุณของห้อม

กระบวนการวิธีผลิตเนื้อห้อม เริ่มจากการเก็บเกี่ยวห้อมเวลา 10.00 - 11.00 น. เป็นเวลาที่ เก็บเกี่ยวที่มีสารอินดิโก้มากที่สุด (สารที่สามารถที่จะมีสมบัติในการเกาะติด (Substantive) อยู่บน เส้นใยธรรมชาติได้) ต้นห้อมที่ปลูกบ้านนาควหา ปลูกด้วยสภาพอากาศ ช่วงเดือนตุลาคม ถึงเดือน พฤศจิกายนที่สุด วัสดุที่ย้อมได้ดีที่สุดคือผ้าฝ้ายจากธรรมชาติ เพราะห้อมที่ย้อมมีประจุลบและมี โมเลกุลใหญ่สามารถดึงดูดกับฝ้ายได้ดี

รูปที่ 2.18 กระบวนการทำเนื้อห้อม
ที่มา : ที่มา : ปุณฺยชรัสมิ์ แก้วกล้า, 2560

การเก็บห้อมมาเป็นฟ่อนทั้งใบและก้านที่ยังไม่ออกดอก เช่นน้ำ 1 คืบ และพลิกอีก 1 คืบ จนพืชเปียกน้ำเป็นสีเขียวมีกลิ่นเหม็น บีบเอาน้ำออกแล้วทิ้งก้านและใบใส่ปูนขาวและผงฟอสซิล ใช้ไม้กวานจนนํ้าเป็นฟองจะมีกลิ่นหอม แล้วจึงกรองเอาน้ำออกจนเหลือ “เนื้อห้อม”

เนื้อห้อม มีลักษณะเป็นสีน้ำเงินเข้ม แต่ยังไม่สามารถนำมาย้อมผ้าได้โดยตรง เนื่องจากต้องมีส่วนผสมของกรดและด่างในปริมาณที่เหมาะสม ใส่นํ้ามะขามเปียก มีค่าเป็นกรด และนํ้าด่าง (นํ้าจี้เต้า) ทิ้งไว้ 2 วัน แล้วจึงนำผ้าฝ้ายที่ต้องการย้อมแช่นํ้าบิดพอหมาดแช่พลิกหลาย ๆ ครั้ง แล้วนำขึ้นตากแดด ย้อมวันละ 2 ครั้ง คือเช้าและเย็น ย้อมประมาณ 6 ครั้งจะได้สีที่พอดี ผ้าที่ดูอากาศจะมีสีฟ้า สีส่วนเกิดที่ย้อมไม่ติดนํ้าจะหลุดออกเวลาซัก แต่จะไม่เปื้อนติดผ้าขาว แสดงดังรูปที่ 2.18

นํ้ากรองเนื้อห้อม มีลักษณะเป็นนํ้าใสๆที่เกิดจากการกรองเอาเนื้อห้อม ส่วนใหญ่ในกระบวนการย้อมไม่ได้ใช้ส่วนนํ้ากรองเนื้อห้อมมาใช้ประโยชน์นอกจากการเททิ้ง หรือใช้รดนํ้าต้นไม้ เกษตรกรที่ปลูกห้อมเชื่อว่านํ้ากรองเนื้อห้อมสามารถเป็นปุ๋ยให้กับต้นไม้ได้ดี อีกทั้งยังสามารถกันยุงได้

การย้อมสีธรรมชาติเพื่อจัดสิ่งสกปรกและไขมันตามธรรมชาติให้ออกไปจากเส้นใย เมื่อนำไปย้อมสีจะดูสีได้ดี สีดกทนนานต่อการซักทำความสะอาด วิธีง่าย ๆ คือ การต้มเส้นด้ายด้วยน้ำค้างจืด 20 ลิตร (ใช้จืดประมาณ 3-5 ลิตร ใส่ลงในน้ำเย็น 20 ลิตร คนให้เข้ากันทิ้งให้ค้างคืนให้ตกตะกอน รินเอาเฉพาะน้ำใส ๆ วัดความเข้มข้นของน้ำค้างโดยวิธีใช้มือจุ่มลงไปจะลื่นเหมือนฟองสบู่) เอาใส่อ่างเคลือบและยกขึ้นไฟ ถ้าเส้นด้ายจุ่มหมดแสดงว่าเส้นด้ายสะอาดเพียงพอ ยกด้ายบิดแล้วนำไปล้างในน้ำอุ่น 1 ครั้ง น้ำเย็น 1 ครั้ง บิดสเด็ดเส้นด้ายให้กระจายเพื่อจะได้นำไปย้อมสีธรรมชาติ (รักษาสุขแสงสุวรรณ, 2547) กระบวนการย้อมโดยการนำเนื้อห้อม ใส่ น้ำมะขามเปียกและน้ำค้าง (น้ำจืด) ทิ้งไว้ 2 วัน แล้วจึงนำผ้าฝ้ายที่ต้องการย้อมแช่น้ำบิดพอหมาดแช่พลิกหลาย ๆ ครั้ง แล้วนำขึ้นตากแดด แสดงดังรูปที่ 2.19

รูปที่ 2.19 ขั้นตอนการเตรียมน้ำย้อมและการย้อมผ้าฝ้ายให้เกิดลาวลาย
ที่มา : ปุณฺษรฐมึ แกลั่วกล้า, 2560

คุณสมบัติของเสื้อที่ทำจากฝ้ายทอมือย้อมห้อม สวมใส่สบาย ระบายความร้อนได้ดี ปลอดภัยต่อผู้สวมใส่เพราะผลิตจากเส้นใยและสีธรรมชาติ การย้อมฝ้ายในหม้อหมักห้อม ซึ่งต้องค่อย ๆ เกลี่ยเพื่อให้สีของห้อมติดลงบนฝ้ายอย่างสม่ำเสมอ จากนั้นจึงขยำฝ้ายในหม้อหมักให้ทั่ว ก่อนยกผ้าขึ้นเพื่อบีบน้ำออก เริ่มแรกสีที่เห็นบนฝ้ายจะมีสีออกเขียว แต่เมื่อฝ้ายสัมผัสอากาศไปประยะหนึ่งจะเปลี่ยนเป็นสีฟ้าคราม กว่าจะได้ผ้าฝ้ายสีน้ำเงินเข้มตามที่ต้องการ แสดงดังรูปที่ 2.20

รูปที่ 2.20 ฝ้ายทอมือข้อมห้อม

ที่มา : ผู้วิจัย

ในระยะหลังเมื่อสีสังเคราะห์เข้ามาตีตลาด หม้อห้อมธรรมชาติซึ่งหมายรวมถึง ต้นห้อม
กรรมวิธีข้อมแบบดั้งเดิม ก็ค่อยๆ หายไปด้วย

สรรพคุณของห้อม

ห้อมถือเป็นพืชสมุนไพร ใช้ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ เจ็บคอ หลอดลมอักเสบ ต่อมทอลซิลอักเสบ และ
ลดไข้ เนื่องจากยาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ เมื่อใช้เป็นเวลานานจะทำให้
เกิดการสะสมของสารพิษ และเชื้อก่อโรคสามารถปรับตัวทำให้เกิดการดื้อยา การที่เชื้อโรคมัก
พัฒนาสายพันธุ์เพื่อการอยู่รอดตลอดเวลา ดังนั้นด้วยความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทาง
ชีวภาพของพืชในประเทศไทย ภูมิปัญญาในการนำพืชสมุนไพรมาใช้เป็นยาตั้งแต่สมัยโบราณ
เพราะหาได้ตามธรรมชาติทั่วไปมีผลข้างเคียงต่อร่างกายของผู้ใช้น้อย และราคาค่อนข้างถูก ดังนั้นยา
ที่ได้จากพืชสมุนไพรนี้อาจช่วยแก้ปัญหาเรื่องการดื้อยาของเชื้อก่อโรคได้

สรรพคุณของห้อมสกัดด้วยเอทานอลมีประสิทธิภาพดีที่สุดในการยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย *Ps. Aeruginosa*, *S. aureus* และ MRSA ที่ก่อให้เกิดโรคผิวหนัง (อัญญาพร ชัยชมพู และ นฤมล ทองไว, 2554) ผ้าที่ย้อมห้อมเมื่อนำมาชุบน้ำจะช่วยลดการเจ็บปวดจากแมลงสัตว์กัดต่อยได้ แสดงดังรูปที่ 2.21

Table 2. Antibacterial activity of aqueous and ethanolic extracts of local medicinal plant by an agar disc diffusion method

Extract or Control	Solvent	Zone of inhibition (mm)					
		<i>E. coli</i> O157:H7	<i>P. acnes</i>	<i>Ps. aeruginosa</i>	<i>S. aureus</i>	MRSA	<i>S. epidermidis</i>
<i>Aesculus assamica</i> (มะเนียงน้ำ)	Ethanol	0	11.5±0	0	13.3±0.3	13.3±0.3	11.0±0.9
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Baphicacanthus cusia</i> (ห้อม)	Ethanol	0	0	8.5±0.5	12.7±0.6	13.7±0.6	14.0±0
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Cananga odorata</i> (กระดังงา)	Ethanol	0	0	0	9.0±0	9.0±0	7.8±0.3
	Water	0	0	0	0	15.0±0	0
<i>Centella asiatica</i> (บัวบก)	Ethanol	0	0	0	0	7.7±0.6	0
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Clerodendrum chinense</i> (นางขี้เฒ)	Ethanol	0	0	7.7±0.8	12.2±0.8	14.1±1	10.3±0.58
	Water	0	0	0	0	8.0±0	0
<i>Creteve adansonii</i> (กุ่มบก)	Ethanol	0	0	0	7.2±0.3	17.5±0	12.0±1.0
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Dioscorea hispida</i> (กลอย)	Ethanol	0	15.3±0.58	8.0±0	8.3±0.6	10.0±0	0
	Water	0	0	0	0	17.5±0.5	0
<i>Equisetum debile</i> (หญ้าถอดปล้อง)	Ethanol	0	0	0	0	19.3±1.2	0
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Pandanus ameryllifolius</i> (เตย)	Ethanol	0	0	0	0	0	0
	Water	0	0	0	0	0	0
<i>Phyllanthus acidus</i> (มะขม)	Ethanol	8.3±0.8	8±0	9.2±0.8	15.7±0.6	16.0±1.7	9.5±0.5
	Water	0	0	0	13.5±0.3	19.0±0	13.0±0
Distilled water (Negative control)		0	0	0	0	0	0
DMSO (Negative control)		0	0	0	0	0	0
Gentamicin (Positive control)		25.0±0	25.7±0.6	25.3±0.6	26.0±0	8.0±0	29.0±0

รูปที่ 2.21 ประสิทธิภาพการทดลองสมุนไพรรักษา 10 ชนิด ในการยับยั้งเชื้อโรค
ที่มา : อัญญาพร ชัยชมพู และนฤมล ทองไว, 2554

2.5 รูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของห้อม

เสื้อที่ชายชาวล้านน่านิยม คือเสื้อผ้าฝ้ายสีขาวแบบที่เรียกว่า เสื้อห้าลูก หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตัวก้อมแหวลอย เสื้อห้อมห้อมเกิดขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเริ่มที่จังหวัดแพร่ เนื่องจากพวกลาวพวนที่อพยพเข้าไปอยู่ที่อำเภอเมืองแพร่ได้เย็บเสื้อผ้าฝ้ายย้อมสีครามดำ ออกจำหน่ายแก่คนงานและลูกจ้างทำป่าไม้ขึ้นก่อน จึงได้รับความนิยมซื้อสวมใส่กันแพร่หลาย

หลังจากงานนี้จึงมีผู้นิยมใช้เสื้อหม้อห้อมกันแพร่หลายยิ่งขึ้น คนทั่วไปจึงคิดว่าเป็นเสื้อประเพณีนิยมสำหรับชายชาวล้านนา

จังหวัดแพร่สมบูรณ์ไปด้วยป่า และคนเฒ่าคนแก่ปลูกหม้อเพื่อย้อมผ้าเพื่อสวมใส่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ เนื่องจากผ้าที่ย้อมทำจากผ้าฝ้าย ทำให้สวมใส่สบาย หม้อช่วยดับกลิ่นเหม็น และที่สำคัญชาวบ้านมักปลูกหม้อไว้เป็นสมุนไพร รักษาโรค เช่น เป็นไข้ เนื่องจากเส้นทางการเดินทางไปรักษาที่โรงพยาบาลเดินทางลำบากเนื่องจากสภาพความเป็นอยู่ที่อยู่บนเขาที่ห่างไกล จึงต้องหาวิธีการรักษาเพื่อให้หายทันทั่วถึงจึงนำเอาใบหม้อมาปรุงเป็นยาด้วยวิธีการใช้มีวิธีการตำ และวิธีการต้มกิน โดยชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรและนิยมสวมใส่เพื่อไปทำไร่ทำนา และเกิดความนิยมมากขึ้นจนเป็นเสื้อหม้อห้อมที่ขายตามตลาดที่สมัยก่อนเป็นสินน้ำเงินทั้งตัว แสดงดังรูปที่ 2.22

รูปที่ 2.22 เสื้อหม้อห้อมแบบดั้งเดิม

ที่มา : ปุณฺยชรัสมิ์ แก้วกล้า, 2560

ในปัจจุบันมีการปรับรูปแบบของในการทำเสื้อผ้าห่มห้อมให้มีความแปลกใหม่มากขึ้น โดยมีการใช้งานเย็บงานปักเข้ามาประยุกต์เพื่อให้เกิดความหลากหลาย การย้อมสีจากธรรมชาติที่ให้สีอื่นนอกจากสีของห้อม ทำให้เกิดเป็นเสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าคลุมไหล่ เข็มขัด ปกอกหมอน โคมไฟ โบบาย ซึ่งทั้งหมดยังใช้ผ้าฝ้ายในการย้อมเป็นหลัก ซึ่งแรงบันดาลใจเกิดจากสิ่งต่างๆ ที่เจอในชีวิตประจำวัน แสดงดังรูปที่ 2.23

รูปที่ 2.23 ผลิตภัณฑ์ห้อมในตลาดปัจจุบัน
ที่มา : ปุณฺยธรรม์ แก้วกล้า, 2560

2.6 น้ำมันหอมสร้างสมดุลชีวิต

น้ำมันหอมลาเวนเดอร์ สามารถรักษาแผลน้ำร้อนลวกได้ดี ไม่ทำให้แผลติดเชื้ออักเสบและลดรอยแผลเป็น มีนักวิทยาศาสตร์ได้ให้ความสนใจกับประสิทธิภาพของน้ำมันหอม และยังพบว่า น้ำมันหอมในรูปแบบธรรมชาติจะได้ผลดีกว่าสารเดี่ยวที่สกัดออกมา กลิ่นหอมที่บำบัดรักษาได้ผล ต้องเป็นกลิ่นหอมที่สกัดจากธรรมชาติเป็นหัวใจสำคัญ

กลิ่นหอมเพื่อสุขภาพเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ออสโมโลยี (Osmology) คือวิชาที่ว่าด้วยกลไกของการดูดซึมน้ำหอมจากธรรมชาติเข้าสู่ร่างกาย และวิธีการนำไปสู่การเยียวยาสุขภาพ

อโรมาเธอราพี (Aromatherapy) ภาษาไทย สุคนธบำบัด หรือ สุขนธบำบัด หรือใช้ว่า กลิ่นหอมบำบัด เป็นธรรมชาติบำบัด และเป็นส่วนหนึ่งของการแพทย์ทางเลือก และการรักษาแบบองค์รวม (Holistic) หรือศาสตร์ของการบำบัดรักษาสุขภาพด้วยกลิ่นหอม

ที่มาของการทำน้ำมันหอม ในสงครามโลกครั้งที่ 1 กัดเตอเฟอเซได้ใช้น้ำมันหอมระเหยรักษาทหารที่บาดเจ็บ และได้เปิดโรงเรียนสอนวิชาทำน้ำมันหอมระเหยที่เมืองลืออง และสืบทอดถึงปัจจุบัน บุคคลที่เป็นบิดาแห่งการรักษาด้วยเครื่องหอมสมัยใหม่ คือ คันทเบิร์ต ฮอลล์ (Cuthbert Hall) ทดลองน้ำมันยูคาลิปตัสในรูปแบบธรรมชาติ มารักษาโรคติดเชื้อซึ่งรักษาได้ โดยสกัดออกมาเป็นสารสำคัญ คือ ยูคาลิปตอล หรือซินีออล

ความมหัศจรรย์ของธรรมชาติ ทั้งพืชสมุนไพร ซึ่งสมุนไพรบางตัวที่แพทย์แผนโบราณใช้รักษาโรค ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ถึงนำมาทำยาสำเร็จรูป ก็ยังได้ผลน้อยกว่ารูปแบบของยาสมุนไพร (อรชร เอกภาพสากล, 2547)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาข้างต้น ทำให้เห็นว่าจังหวัดแพร่ เป็นจังหวัดที่มีความเก่าแก่ทางด้านวัฒนธรรมและความเชื่อทั้งที่ปรากฏในภาพฝาผนัง ทั้งเรื่องราวความเป็นมารวมถึงการรู้จักการนำทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่นการทอผ้า และการย้อมสีจากธรรมชาติ และเอกลักษณ์ของการย้อมห้อมที่สมควรที่จะอนุรักษ์ไว้ ผ้าเป็นส่วนหนึ่งของการความจำเป็นขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ขาดไม่ได้ และชื่อของจังหวัดที่มีคำพ้องที่มีความหมายว่าแพร่ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตประเพณีการใช้ฝ้ายในการทอทอซึ่งถือเป็นวัตถุดิบหลัก และ

ผลิตภัณฑ์ที่มาจากห้อมมีการใช้เชื่อมกับผ้าเป็นวัสดุหลัก และศึกษาน้ำมันหอมระเหยสร้างสมดุลชีวิต เพื่อหาแนวทางที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ที่มาจากห้อมด้วยการพัฒนาให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ และเข้าถึงผู้บริโภคสมัยใหม่

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลิตภัณฑ์ห้อมจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ (กรณีศึกษา บ้านนาอุหา อำเภอมือง จังหวัดแพร่) เนื่องจากงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจเกี่ยวกับ เรื่องของผ้าทอของล้านนาของจังหวัดแพร่ ซึ่งชื่อของจังหวัดแพร่ แปลว่า แพร หรือผ้าที่เป็นเครื่องบรรณาการ ซึ่งการทอผ้าและวิถีชีวิตของคนล้านนามีความลึกซึ้งและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตมานับร้อยๆปี การทอผ้าเพื่อทำเป็นเครื่องนุ่งห่มจึงบ่งบอกถึงสถานะของผู้สวมใส่ได้ และบ่งบอกถึงฐานะในแต่ละชนชั้น สิ่งที่มีเอกลักษณ์ของผ้าชั้นที่ทอ คือหมายชั้น หมายถึงสิ่งที่แสดงถึงผลงานว่าใครเป็นผู้ทอ ซึ่งหมายชั้นมีความแตกต่างและไม่เหมือนกัน หรือในปัจจุบันที่ชาวต่างชาติ เรียกว่าบาร์โค้ด ในจังหวัดแพร่ นอกจากผ้าชั้นแล้วยังมีหม้อห้อมที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด แต่เนื้อหาที่เกี่ยวกับห้อม มีอยู่ไม่มาก และยังเป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้จัดให้เป็นระเบียบ ทำให้เข้าใจได้ยาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงอยากจัดรูปแบบของข้อมูลให้ง่าย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์อย่างละเอียด เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ที่ทำจากห้อมกับวัสดุอื่นด้วยการออกแบบ โดยนำเสนอออกมาเป็นรูปภาพและตาราง มีวิธีในการวิจัยดังต่อไปนี้

- 3.1 รวบรวมข้อมูลค้นคว้าและศึกษางานวิจัยเอกสารวิชาการ
- 3.2 ดำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม
- 3.3 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล
- 3.4 การดำเนินการสร้างแบบจำลอง

3.1 รวบรวมข้อมูลค้นคว้าและศึกษางานวิจัยเอกสารวิชาการ

เป็นขั้นตอนที่ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับห้อม กระบวนการผลิตห้อม และการศึกษาวิธีการย้อมกับวัสดุอื่นๆ ได้แก่ ไม้วีเนียร์ กระเบื้อง และไม้ พลาสวูด และกระบวนการสกัดธรรมชาติให้เป็นเครื่องสำอาง จากเอกสารงานวิจัย หนังสือจากห้องสมุด และเว็บไซต์สื่อออนไลน์ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2

3.2 การสำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

หลักขั้นตอนรวบรวมข้อมูลและค้นคว้าศึกษางานวิจัยเอกสารวิชาการ จนถึงขั้นการสำรวจข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

3.2.1 การสัมภาษณ์จากบุคคลที่สามารถให้ข้อมูลตามจุดประสงค์งานวิจัยได้แก่ ศึกษาข้อมูลของผ้าทอล้านนาและห้อม ซึ่งทั้งหมดยินดีให้ข้อมูล

- 1) โกมล พานิชพันธ์ ศิลปินกลุ่มประยุกต์ศิลป์
- 2) ประนอม ทาเปง ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์
- 3) ศักดิ์จิระ เวียงเก่า เจ้าของบายศรี ศรีเอชนัน
- 4) ปุณฺษรสมิ์ แก้วกล้า ผู้สืบสานห้อมรุ่นใหม่
- 5) สว่าง สีตื้อ ปราชญ์ห้อม
- 6) วุฒิไกร ผาทอง ปราชญ์ห้อม

รูปที่ 3.1 ผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับผ้าทอล้านนาและห้อม
ที่มา : ผู้วิจัย

จากเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์โดยการวางแผนเข้าชมสถานที่ สํารวจ สังกัด และถ่ายภาพ เพื่อนํามาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะถามวิเคราะห์ข้อดีข้อเสีย และสรุปแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของห้อมว่าจะต้องเพิ่มมูลค่าอย่างไรดังต่อไปนี้

สรุป จากการสำรวจสาเหตุแห่งการไม่สืบสาน และทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าห้อมมีราคาที่ถูกต่ำ

“ต้นห้อมในปี 2545 นิยมใช้เป็นยารักษาโรค เป็นพืชที่มีสรรพคุณด้านการลดไข้ (ไม่ได้นิยมนํามาทำผ้าหม้อห้อม) คุณวุฒิไกร จึงได้ให้ชาวบ้าน บ้านนาตอง จ.แพร่ ปลูกต้นห้อมเพื่อใช้ในการย้อมผ้า ซึ่งกว่าจะได้ต้นห้อมที่ใช้ได้คือปี 2558 ส่วนประเทศลาว อ.นาแขง โดยขอให้ชาวบ้านปลูกต้นห้อมตั้งแต่ปี 2549 กว่าจะได้ต้นห้อมใช้ได้คือปี 2552 เฉลี่ยต้นห้อมใช้เวลาปลูก 4 ปี” (วุฒิไกร ผาทอง, การสัมภาษณ์บุคคล, 5 ธันวาคม 2560)

“ผ้าหม้อห้อมมีปฏิกิริยากับแสง แม้แต่แสงไฟ หรือความร้อนก็ทำให้เกิดสีซีดได้ ปริมาณของต้นห้อมไม่เพียงพอ หากย้อมผ้าหม้อห้อม 1 กิโลกรัม ต้องใช้ฝ้ายเพื่อย้อม 1 กิโลกรัม เช่นกันราคาต้นห้อม ราคาต่ำทำให้การนิยมนปลูกต้นห้อมจึงมีน้อย” (บุญธรรม แก้วกล้า, การสัมภาษณ์บุคคล, 5 ธันวาคม 2560)

การย้อมผ้าหม้อห้อมยิ่งย้อมหลายครั้งทำให้สีเข้มขึ้น แต่หากใช้เป็นการรวมวิธีมัดย้อมไม่สามารถทำได้เนื่องจากจะทำให้เลอะส่วนอื่นๆทำให้ผ้าที่ย้อมออกมาไม่สวย (ศักดิ์จิระ เวียงเก่า, การสัมภาษณ์บุคคล, 5 ธันวาคม 2560)

ผู้วิจัยจึงได้ข้อสรุปจากปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ผลิตห้อม และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากห้อมดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ผลิตขายได้ไม่พอเพียง ต่ำกว่ามาตรฐาน
- 2) กระบวนการปลูกห้อมไม่เอื้อ เพราะการจ้างงานราคาต่ำ
- 3) การไม่ก่อเกิดรูปแบบใหม่ จึงขายไม่ได้ราคา
- 4) ขาดการสนับสนุนครบทั้งกระบวนการ

แนวทางการสืบสานด้วยการออกแบบ

- 1) การออกแบบให้มีมูลค่า ด้วยการเปลี่ยนสถานะเป็นรูปแบบอื่น ๆ

- 2) การออกแบบเทคนิคใหม่
- 3) การออกแบบจัดการคู่มือ ให้เกิดความน่าสนใจและยกระดับ
- 4) การสร้างสรรค์ การใช้สอยใหม่
- 5) การแสดงกระบวนการสร้างสรรค์จากต้นน้ำสู่ปลายน้ำ ผ่านการอธิบายด้วยคู่มือ

เมื่อสามารถสร้างสรรค์กระบวนการแก้ปัญหาตลอดจนการออกแบบสำเร็จ

- 1) เพิ่มรายได้ให้เกษตรกร
- 2) ส่งเสริมให้เกิดการสืบสานหัตถกรรมท้องถิ่น ไม่ย้ายอาชีพ
- 3) เกิดการส่งเสริมการปลูกป่า และการสร้างสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ
- 4) เกิดรูปแบบใหม่ในการตกแต่งอาคาร
- 5) ลดปริมาณในการใช้เคมีในการตกแต่ง
- 6) เพิ่มปริมาณในการใช้วัตถุดิบธรรมชาติแทนวัตถุดิบสิ้นเปลือง และบั่นทอนธรรมชาติ

ศึกษาข้อมูลกระบวนการทดลองเนื้อห้อมกับวัสดุอื่นๆ/ น้ำกรองเนื้อห้อม

- 1) ไม้วีเนียร์ จากบริษัทสยามวู้ดแลนด์ จำกัด
- 2) กระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด
- 3) ม่านบุโซฟาและผ้า จากบริษัทเท็กซ์ไทล์ แกลลอรี จำกัด (Pasaya)
- 4) การสกัดสารจากน้ำกรองเนื้อห้อมมาทำเป็นสบู่เหลว บริษัทแอ็ค โกรแพ็ค อินดัสตรี

จำกัด

3.2.2 การทำแบบสอบถามเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจความคิดเห็นพื้นฐานเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ห้อมที่ได้จัดพิธีเสวนาตั้งงานวิจัยการศึกษาผลิตภัณฑ์ห้อมจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ (กรณีศึกษา บ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่) ซึ่งมีทั้งนักธุรกิจขนาดย่อม เกษตรกรผู้ปลูกห้อม และปราชญ์ห้อม ประชาชนทั่วไป และองค์กรเครือข่ายชุมชน จำนวน 84 คน ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2561 คำถามของการวิจัย คือ ผู้ที่มารับฟังสัมมนาการให้ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยนี้มีความพึงพอใจในการได้รับความรู้และ สามารถนำไปต่อยอดและประยุกต์ได้มากแค่ไหน โดยสรุปข้อมูลการสำรวจจากกลุ่มได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

- 1) เพศ

ชาย จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 48

หญิง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 52

2) อายุ

อายุ 21-40 ปี

ชาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 55

หญิง จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 48

อายุ 41-60 ปี

ชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 45

หญิง จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 52

3) ระดับการศึกษาสูงสุด

ประถมศึกษา

ชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 4

หญิง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6

มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า

ชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13

หญิง จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 12

ปริญญาตรี

ชาย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 58

หญิง จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 39

สูงกว่าปริญญาตรี

ชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 25

หญิง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 16

4) สถานภาพ

เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร

ชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 15

หญิง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 7

ผู้ประกอบการ

ชาย จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 65

หญิง จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 66

ประชาชนทั่วไป

ชาย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 13

หญิง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 20
 องค์กรชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน
 ชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 8
 หญิง จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5
 อื่นๆ
 หญิง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้สัมมนา

2.1) ด้านความรู้

2.1.1) ด้านความรู้ที่ได้จากการสัมมนา

ระดับความพึงพอใจมาก

ชาย จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 24

หญิง จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 31

ระดับความพึงพอใจ

ชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21

หญิง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 36

ระดับความพึงพอใจน้อย

ชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 2

2.1.2) ด้านความรู้ที่สามารถในการประยุกต์ใช้ได้

ระดับความพึงพอใจมาก

ชาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 25

หญิง จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 33

ระดับความพึงพอใจ

ชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 21

หญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 19

ระดับความพึงพอใจน้อย

หญิง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1

ผลสรุปจากการทำแบบสอบถามนักธุรกิจขนาดย่อม เกษตรกรผู้ปลูกหอม และปราชญ์หอม ประชาชนทั่วไป และองค์กรเครือข่ายชุมชน จำนวน 84 คน ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2561 เพศชาย 40 คน เพศหญิง 44 คน ช่วงอายุของคนที่ย้ำมาร่วมฟังสัมมนาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52 ในช่วงอายุ 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 52 ระดับการศึกษาาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 58 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการคิดเป็นร้อยละ 66 ระดับความพึงพอใจในเนื้อหาของงานวิจัย มีความพึงพอใจมาก เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 31 มีความพึงพอใจ เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 36 และระดับความพึงพอใจน้อย เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนด้านความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ มีความพึงพอใจมาก เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 33 มีความพึงพอใจ เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21 และระดับความพึงพอใจน้อย เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 1

3.3 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล

3.3.1 นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากหนังสือ เอกสารวิชาการ และการแสดงความคิดเห็นของปัญหาจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุป

3.3.2 ตรวจสอบผลจากข้อ 3.3.1 กับแบบสอบถามเชิงปริมาณเพื่อปรับปรุงข้อสรุปให้สอดคล้องกัน

3.3.3 วิเคราะห์และสรุปข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามและจากการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการสร้างรูปแบบที่สามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.4 ดำเนินการสร้างแบบจำลอง

3.4.1 นำผลการวิเคราะห์มากำหนดแนวทางในการสร้างผลงานจำลองขึ้นเพื่อสามารถทำให้ผลของงานวิจัยปรากฏออกมาให้เห็นสร้างความเข้าใจชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

3.4.2 ออกแบบโครงสร้างของแพลตฟอร์มที่สามารถส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดของกลุ่มคนในชุมชนในเรื่องของกระบวนการคิดและการออกแบบ ให้สอดคล้องกับพื้นที่

3.4.3 สร้างเฟอ์นเจอร์ต้นแบบ หลังจากการทดลองสำเร็จ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

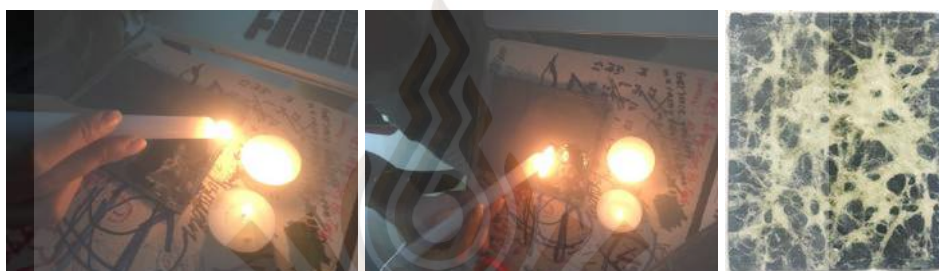
รายงานผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลรวมในบทนี้ เป็นการนำเสนอผลจากการศึกษากระบวนการเรื่องห้อมและกระบวนการทำเนื้อห้อม จึงเกิดกระบวนการศึกษาเรื่องรูปแบบผลิตภัณฑ์ดั้งเดิมของห้อม และการทดลองเนื้อห้อมกับวัสดุอื่น ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้เสนอผลซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคนในชุมชนบ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ โดยผู้วิจัยได้เสนอผลวิเคราะห์ในรูปแบบของแพลตฟอร์ม และแนวคิด โดยมีการจัดสัมมนาและได้ผลสรุปจากการทำแบบสอบถาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52 ในช่วงอายุ 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 52 ระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 58 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นผู้ประกอบการคิดเป็นร้อยละ 66 ระดับความพึงพอใจในเนื้อหาของงานวิจัย มีความพึงพอใจมาก เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 31 มีความพึงพอใจ เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 36 และระดับความพึงพอใจน้อย เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนด้านความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ มีความพึงพอใจมาก เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 33 มีความพึงพอใจ เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21 และระดับความพึงพอใจน้อย เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 1

รายละเอียดการรายงานผลการทดสอบห้อมกับวัสดุอื่น ๆ มีผลการทดสอบดังต่อไปนี้

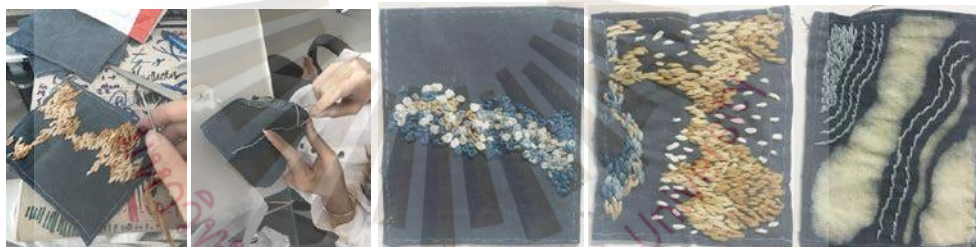
- 4.1 ผลการทดสอบที่ 1 การทดลองการทำลวดลายบนผ้าห้อม
- 4.2 ผลการทดสอบที่ 2 การทดลองย้อมเส้นกกและเส้นหวาย
- 4.3 ผลการทดสอบที่ 3 การทดลองย้อมห้อมกับผ้าฝ้ายเพอร์นิเจอร์ จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี่ จำกัด
- 4.4 ผลการทดสอบที่ 4 การทดลองย้อมกระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด
- 4.5 ผลการทดสอบที่ 5 การทดลองใช้น้ำกรองเนื้อห้อมเป็นส่วนผสมของสบู่มะนาวทดลองที่บริษัท แอ็ค โกรแพ็ค อินดัสทรี จำกัด
- 4.6 ผลการทดสอบที่ 6 การทดลองย้อมห้อมกับไม้เวียนซ์ ที่บริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด
- 4.7 ผลการทดสอบที่ 7 การทดลองย้อมไม้พลาสุวุด จากบริษัท Royalintertrad co.,Ltd

4.1 ผลการทดสอบที่ 1 การทดลองการทำลวดลายบนผ้าหม้อห้อม

เป็นการทดลองการทำให้ผ้าหม้อห้อมให้เกิดลวดลายต่างๆ ด้วยวิธีต่างๆ คือ ผ้าหม้อห้อมทดลองโดยการหยดเทียนให้เกิดลวดลาย ทดลองโดยการปักลวดลายด้วยด้ายถักหลากสี ทดลองโดยการใช้ยาชักผ้าขาวไฮเตอร์และเกลือ โดยการชุบผ้าบางส่วนลงไป การหยดและการวาดด้วยพู่กัน แสดงดังรูปที่ 4.1 – 4.3

รูปที่ 4.1 การหยดเทียนให้เกิดลวดลาย

รูปที่ 4.2 การปักลวดลายด้วยด้ายถักหลากสี

รูปที่ 4.3 การใช้ยาซักผ้าขาวไฮเตอร์และเกลือ โดยการชุบผ้าบางส่วนลงไป

4.2 ผลการทดสอบที่ 2 การทดลองย้อมเส้นกกและเส้นหวาย

เส้นกกและเส้นหวายมีความเหนียวและทนทานโดยนำมาย้อมกับหม้อม ผลลัพธ์การทดลองย้อมเส้นกกและเส้นหวาย คือย้อมไม่ติด อาจเกิดจากสูตรของน้ำย้อม หรือวัสดุอาจมีสารเคลือบทำให้ย้อมไม่ติด แสดงดังรูปที่ 4.4

รูปที่ 4.4 การทดลองย้อมเส้นกกและเส้นหวาย

4.3 ผลการทดสอบที่ 3 การทดสอบย้อมหม้อมกับผ้าฝ้ายเปอร์นเจอร์ จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี่ จำกัด

รูปที่ 4.5 การทดลองใช้ผ้าย้อมผ้าฝ้ายเปอร์นเจอร์

ตารางที่ 4.1 ผลการทดลอง ย้อมหม้อมกับผ้าฝ้ายเปอร์นเจอร์ จากบริษัท เท็กซ์ไทล์ แกลลอรี่ จำกัด (Pasaya)

ประเภทของ ผ้า/รหัส	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง	ประเภทของ ผ้า/รหัส	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง	ประเภทของ ผ้า/รหัส	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง
STREAM/ 16095MIL- FP Polyester 100%		BLEARY/ 12433MITW- FP Polyester 100%		SPICY/ 2139SCYW Polyester 100%	
EZY/2139E ZY-FR Polyester 100%		WARP/2112 1STW2 Polyester 69.0% Cotton 31%		SHELL/220 41SNA Polyester 74.0%	

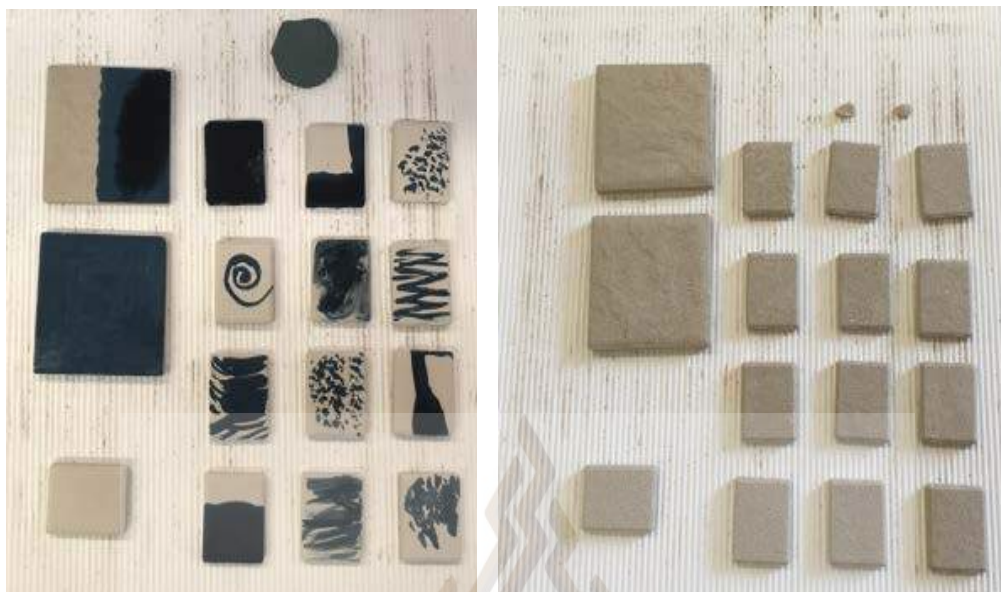
ผลลัพธ์ที่ได้จากการย้อมผ้าขึ้นอยู่กับปริมาณของฝ้ายที่เป็นส่วนประกอบในเนื้อผ้า ถ้าหากมีส่วนผสมของฝ้ายมากก็สามารถย้อมติดได้ดีกว่าผ้าชนิดที่ไม่มีฝ้ายผสมอยู่ แสดงดังรูปที่ 4.5

ผลการทดลอง ประเภทของผ้า ที่มี Polyester 100% ย้อมติดยากกว่าส่วนผสมของ ผ้าที่มีส่วนผสมของฝ้าย Cotton 31% แสดงดังตารางที่ 4.1

4.4 ผลการทดสอบที่ 4 การทดลองย้อมกระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด

รูปที่ 4.6 การทดลองย้อมกระเบื้องด้วยการจุ่มและพื้นที่ลงไปและเผาอุณหภูมิ 1,300 องศาเซลเซียส

รูปที่ 4.7 การทดลองข้อมกระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด

การนำเนื้อหุ้มโดยผสมกับน้ำ โดยไม่มีการผสมใส่สั้มป่อย(มะขามเปียก) และน้ำค้าง (น้ำจืด) และนำมาผสมกับตัวดินที่ปั้นเป็นกระเบื้อง และพื้นที่เนื้อหุ้มที่ผสมน้ำลงไป และนำไปใส่เครื่องอบในอุณหภูมิ 1,300 องศาเซลเซียส ทำให้ผลลัพธ์คือข้อมไม่ติด แสดงดังรูปที่ 4.6

การทดลองข้อมกระเบื้องจากบริษัท บีเซน จำกัด ผลลัพธ์คือข้อมไม่ติด อาจเกิดจากสูตรของน้ำข้อมหรือกรรมวิธีที่ไม่เหมาะสมแสดงดังรูปที่ 4.7

4.5 ผลการทดสอบที่ 5 การทดลองใช้น้ำกรองเนื้อหุ้มเป็นส่วนผสมของสบู์เหลวทดลองที่บริษัท แอ็คโกรแพ็ค อินดัสทรี จำกัด

ในกระบวนการทำเนื้อหุ้มได้เห็นกระบวนการหนึ่งคือน้ำที่กรองเนื้อหุ้มถูกทิ้งโดยเปล่าประโยชน์ ชาวบ้านมักนำไปใช้ในการอื่น เช่น เททิ้งแต่บริเวณนั้นจะไม่มีขุ่นและแมลงรบกวน แต่ชาวบ้านไม่ได้สนใจกับน้ำกรองเท่าไรนัก จึงเกิดที่มาของงานวิจัยที่ต้องการจะเพิ่มมูลค่าจากสิ่งที่เหลือใช้ให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แปลกใหม่ อย่างเครื่องสำอาง อย่างสบู่เหลว ผสมกับ Cocamidopropyl betain 5.0-6.0 % Sodium laureth sulfate 15.0-16.0 % Water 100% Cocamide DEA 3.0 – 4.0 % Decyl glucoside 2.0 % Lavender essential oil 0.5 % ซึ่งส่วนผสมทั้งหมดมีการป้องกันการลอกเลียนแบบโดยใช้ในการจดสิทธิบัตร ดังตารางที่ 4.2

ผลการทดลอง สามารถใช้ได้จริงกับผิวของมนุษย์ในค่าระดับ pH 5-7 เป็นค่ามาตรฐานที่มนุษย์ใช้แล้วผิวสุขภาพดีไม่แห้ง กลิ่นหอมที่จะบำบัดรักษาได้ผลจริงๆต้องเป็นกลิ่นหอมที่สกัดได้จากธรรมชาติ แสดงดังตารางที่ 2 ยังเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับ ออสโมโลยี (Cosmology) คือ วิชาที่ว่าด้วยกลไกของการดูดซึมน้ำหอมจากธรรมชาติเข้าสู่ร่างกายและวิธีการนำไปสู่การเยียวยาสุขภาพ มีคนแปลคำว่า Aromatherapy เป็นภาษาไทยว่า สูดคนธบำบัด หรือสูดคนธบำบัดบางแห่งก็ใช้ว่า “กลิ่นหอมบำบัด” (อรชร เอกภาพสากล, 2547) เมื่อหอมได้สกัดและได้ผลดีจริง อาจทำให้เกษตรกรผู้ผลิตหอมสนใจที่จะปลูกหอมในพื้นที่มากขึ้น

รูปที่ 4.8 การทดลองใช้เนื้อหอมเป็นสีของสบู่เหลว และใช้น้ำกรองเนื้อหอมเป็นส่วนผสมของสบู่เหลวทดลองที่บริษัท แอ็คโกรแพ็ค อินดัสทรี จำกัด

ตารางที่ 4.2 ตารางส่วนผสมสบู่เหลว

ลำดับ	ชื่อวัตถุดิบ	ปริมาณที่ใช้ (%)
1	Cocamidopropyl betain	5.0 – 6.0
2	Sodium laureth sulfate	15.0 – 16.0
3	Cocamide DEA	3.0 – 4.0
4	Decyl glucoside	2.0
5	Glycerin	3.0
6	Tetra sodium EDTA	0.1
7	NaCL	1.0 – 2.0
8	Citric Acid	0.1 – 0.2
9	Cathon CG	0.09
10	สารสกัดหอม/น้ำกรอง เนื้อหอม	0.5 – 2.0
11	Lavender essential oil	0.5
12	Rosemary essential oil	0.1
13	Sodium PCA	0.1 – 0.2
14	Water	100

ผลลัพธ์ที่ได้จากการทำสบู่เหลวคือมีกลิ่นหอมและสีของสบู่เหลวเป็นสีน้ำเงินออกฟ้า แต่พอทิ้งเวลา 2 อาทิตย์สีก็เปลี่ยนไปคือขวด No.1 ที่มีส่วนผสมแต่เนื้อหอม เปลี่ยนสีเนื้อสบู่เหลวเป็นสีเหลือง ขวด No.2 ที่มีส่วนผสมของเนื้อหอมและน้ำกรองเนื้อหอม เปลี่ยนสีเนื้อสบู่เหลวเป็นสีชมพู แต่ยังคงกลิ่นหอมได้นานกว่า No.1 แสดงดังรูปที่ 4.8

4.6 ผลการทดสอบที่ 6 การทดลองย้อมห้อมกับไม้วีเนียร์ ที่บริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด

รูปที่ 4.9 การทดลองย้อมห้อมกับไม้วีเนียร์ ที่บริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด

ตารางที่ 4.3 ผลการทดลอง ย้อมห้อมกับไม้วีเนียร์ จากบริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด

พันธุ์ไม้/ รหัสของไม้	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง	พันธุ์ไม้/ รหัสของ ไม้	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง	พันธุ์ไม้/ รหัสของ ไม้	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง	พันธุ์ไม้/ รหัสของไม้	รูปภาพก่อน/ หลังการ ทดลอง
Tanganika/ 01.S.115		Tanganika/ 01.S.117		Tanganika/ 01.S.062		Heavy figured/ NA 525	
Tanganika/0 1.S.116		Sycamore/ NS 505		ELM/ NE 541		White Zebra/ VC 758	
Zebra / VC 721		White Oak / NO 508C		Pine/ NP 515			

น้ำย้อมที่ย้อมกับไม้วีเนียร์ขนาดไม่เกิน 0.3 มิลลิเมตร เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง การเตรียมน้ำย้อมกระบวนการย้อมโดยการนำเนื้อห้อม 2 กิโลกรัม ใส่ น้ำมะขามเปียก 2 ลิตร และน้ำค้าง (น้ำขี้เถ้า) 6 ลิตร ทิ้งไว้ 2 วัน และนำไปย้อมไม้วีเนียร์ จากนั้นตากแดดให้แห้ง และเข้าเครื่องอบ วิเนียร์ PW-VD-01 ความร้อน 70 องศาเซลเซียส และวัดให้มีค่าความชื้นตามมาตรฐานที่กำหนด

เท่ากับ 6-12% ด้วยเครื่อง Moisture meter และผลลัพธ์ที่ได้คือ ไม้วีเนียร์มีสีที่หลากหลาย และเข้มอ่อนต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับส่วนผสมของน้ำย้อมด้วย แสดงดังรูปที่ 4.9

ผลการทดลอง ย้อมห้อมกับ ไม้วีเนียร์ ขึ้นอยู่กับน้ำย้อมและลวดลายของไม้เป็นสำคัญ แสดงดังตารางที่ 4.3

ปัญหาและสถิติต่างๆ

ปัญหาที่พบคือการย้อม ไม้วีเนียร์ ในแต่ละครั้ง ความเข้มของสี ไม้วีเนียร์ ที่ได้ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับส่วนผสมน้ำย้อมที่ไม่คงที่ เนื่องจากไม่สามารถวัดค่าความเป็นเบสของน้ำค่าง(น้ำขี้เถ้า) และวัดค่าความเป็นกรดของน้ำมะขามเปียกได้ เมื่อเกิดความผิดพลาดในเรื่องของส่วนผสม บางครั้ง ไม้วีเนียร์ก็ย้อมไม่ติด ดังรูปที่ 4.10 – 4.11

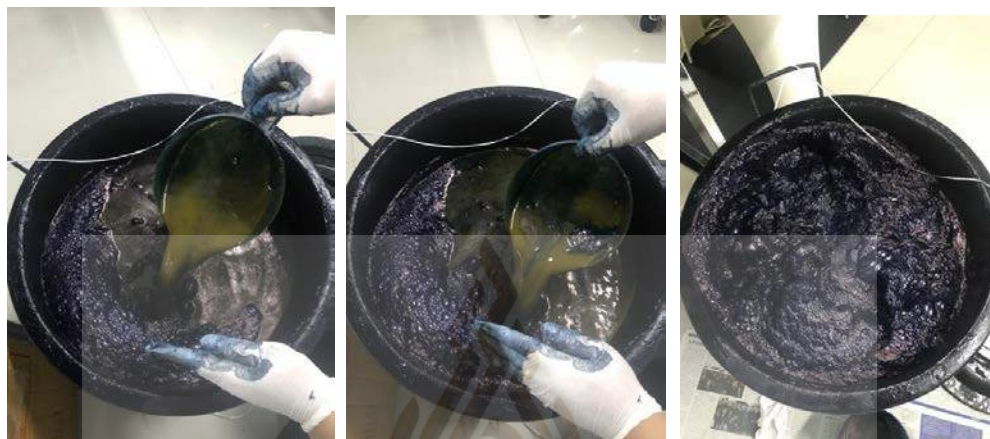

รูปที่ 4.10 ความเข้มของ ไม้วีเนียร์ ที่ย้อมห้อมในแต่ละครั้งสีไม่สม่ำเสมอ

รูปที่ 4.11 ความผิดพลาดของส่วนผสมน้ำย้อมที่ไม่สมบูรณ์ทำให้การย้อม ไม้วีเนียร์ ไม่ติด

สิ่งที่สามารถวัดสีของน้ำห้อมที่สามารถเชื่อมไม้วีเนียร์ได้คือสีของน้ำห้อมที่ใช้เชื่อมที่มีสภาพสมบูรณ์ในการเชื่อมต้องมีสีเหลืองทอง แสดงดังรูปที่ 4.12

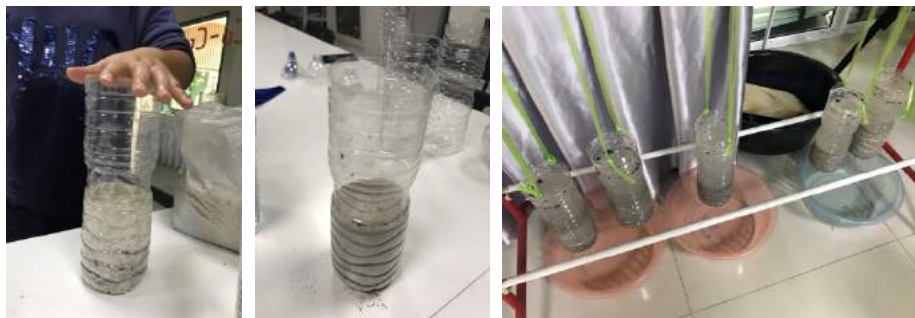
รูปที่ 4.12 น้ำห้อมที่มีสภาพที่สมบูรณ์

การทดสอบน้ำห้อมด้วยการเตรียมน้ำเชื่อมห้อม

การเตรียมน้ำเชื่อมกระบวนการเชื่อมโดยการนำเนื้อห้อม 2 กิโลกรัม ใส่ น้ำมะขามเปียก 2 ลิตร และน้ำค้าง (น้ำจืด) 6 ลิตร ทิ้งไว้ 2 วัน แสดงดังรูปที่ 4.13 – 4.14

รูปที่ 4.13 การเตรียมน้ำมะขามเปียก

รูปที่ 4.14 การเตรียมน้ำจืด

การทดลองทดสอบ

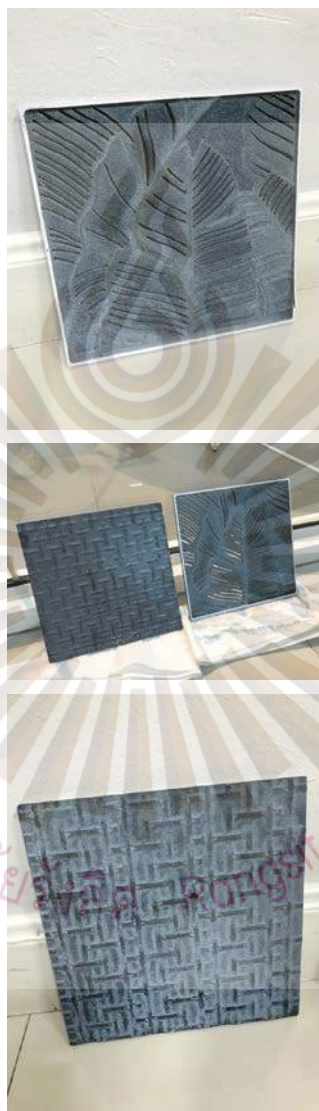
น้ำข้อมที่ข้อมกับไม้วีเนียร์ขนาดไม่เกิน 0.3 มิลลิเมตร เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง จากนั้นตากแดดให้แห้ง และเข้าเครื่องอบ วิเนียร์ PW-VD-01 ความร้อน 70 องศาเซลเซียส และวัดให้มีความชื้นตามมาตรฐานที่กำหนด เท่ากับ 6-12% ด้วยเครื่อง Moisture meter และผลลัพธ์ที่ได้คือไม้วีเนียร์ข้อมชุดเดียวกันจะมีสีที่ใกล้เคียงกัน และการข้อมแต่ละครั้งต้องข้อมเป็นชุด 1 ชุดใช้ไม้วีเนียร์ทั้งหมด 10 แผ่น แสดงดังรูปที่ 4.15

รูปที่ 4.15 การข้อม 1 ชุดใช้ไม้วีเนียร์ทั้งหมด 10 แผ่น

4.7 ผลการทดสอบที่ 7 การทดลองย้อมไม้พลาสติก จากบริษัท Royalintertrad co.,Ltd

การทดลองทดสอบน้ำหอมที่ย้อมกับไม้พลาสติก จำนวน 2 แผ่น แช่ในน้ำหอมเป็นระยะเวลา 1 คืน ผลการย้อมคือ ย้อมติด สีสวย แสดงดังรูปที่ 4.16

รูปที่ 4.16 ย้อมหอมกับไม้พลาสติก

สร้างต้นแบบเป็นเฟอร์นิเจอร์เพื่อใช้ออกแบบตกแต่งภายใน โดยบริษัท วัสดุเวิร์ค เฟอร์นิเจอร์ จำกัด แสดงดังรูปที่ 4.17

รูปที่ 4.17 เฟอร์นิเจอร์ที่ย้อมจากห้อมที่ได้รับการออกแบบ

บทที่ 5

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ศึกษากระบวนการผลิตหอมจากบ้านนาคูหา อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ เนื่องจากเห็นว่าหอมมีสรรพคุณทางยา ซึ่งเป็นยาพื้นบ้านที่ชาวบ้านรู้จักกันมานานว่าเป็นพืชที่ขึ้นอยู่ในป่า และมีประโยชน์ด้านรักษาไข้ กันยุงและแมลงต่าง ๆ การให้สีจากธรรมชาติจากหอมเป็นสีฟ้าและได้เจดสีได้เข้มข้นในระดับที่แตกต่างกันตามจำนวนการย้อม และการย้อมแต่ละครั้งมีค่าสีที่ไม่แน่นอน ต้องขึ้นอยู่กับส่วนผสม สภาพอากาศ หากอากาศเปลี่ยนแปลงมากก็ไม่สามารถย้อมติด ปัญหาของการย้อมหอมมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและซับซ้อนใช้เวลานานต้องเพิ่มมูลค่าในเรื่องของการย้อม จากสิ่งที่เหลือใช้ระหว่างกระบวนการย้อม ที่เรียกว่าน้ำกรองจากเนื้อหอม มาใช้ในการทำผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ให้เกิดมูลค่าสอดคล้องกับงานวิจัย ผศ. ดร. ยุติ พิรพรพิศาล ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาสายใยเตาของบ้านนาคูหา ให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายมากขึ้น ทั้งในรูปแบบของอาหารจากภูมิปัญญาชาวบ้านและแปรรูปให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อนำออกจำหน่ายสู่ตลาดอีกด้วย เช่น สบู่ ผลิตภัณฑ์บำรุงผม เวชภัณฑ์บำรุงผิวหน้าเพื่อใช้ในการรักษา หรือเพิ่มภูมิคุ้มกันโรค และการต่อต้านอนุมูลอิสระ การทำสบู่เหลวซึ่งหอมสกัดออกมาเห็นผลคือ มีกลิ่นหอม แต่ยังไม่สามารถคงสภาพของสีหอมได้ สีจะอยู่ได้ประมาณแค่ 2 อาทิตย์เท่านั้น ดังนั้นงานวิจัยที่ให้เหตุผลของสารสกัดจากธรรมชาติช่วยเรื่องการเพิ่มความหอมและยืดอายุบำบัดมนุษย์ให้เกิดการผ่อนคลายได้ (อรชร เอกภาพสากล, 2547) สิ่งที่จะต้องศึกษาต่อไปนี้เราควรมีวิธีการปรับปรุงการย้อม ปรับปรุงสูตรหอม, การชั่งตวงวัดค่า pH และการเตรียมวัสดุก่อนย้อม การใช้หอมในการย้อมไม้วีเนียร์อาจด้วยหาสารที่สามารถทำให้วีเนียร์ที่ย้อมจากหอมมีสีที่คงอยู่และทนต่อการใช้งานในด้านงานเฟอร์นิเจอร์ อาจจะใช้สารที่ไม่เป็นเคมีในการเคลือบเป็นที่มาของการรักษาสภาพแวดล้อมและเป็นมิตรกับธรรมชาติ เมื่อมีการสั่งหอมในการย้อมมากขึ้น ชาวบ้านจะต้องปลูกหอมมากขึ้นตาม

ซึ่งแบ่งสรุปตามขั้นตอนดังนี้

5.1 การอภิปรายผล และสรุปผล

5.2 ข้อเสนอแนะ

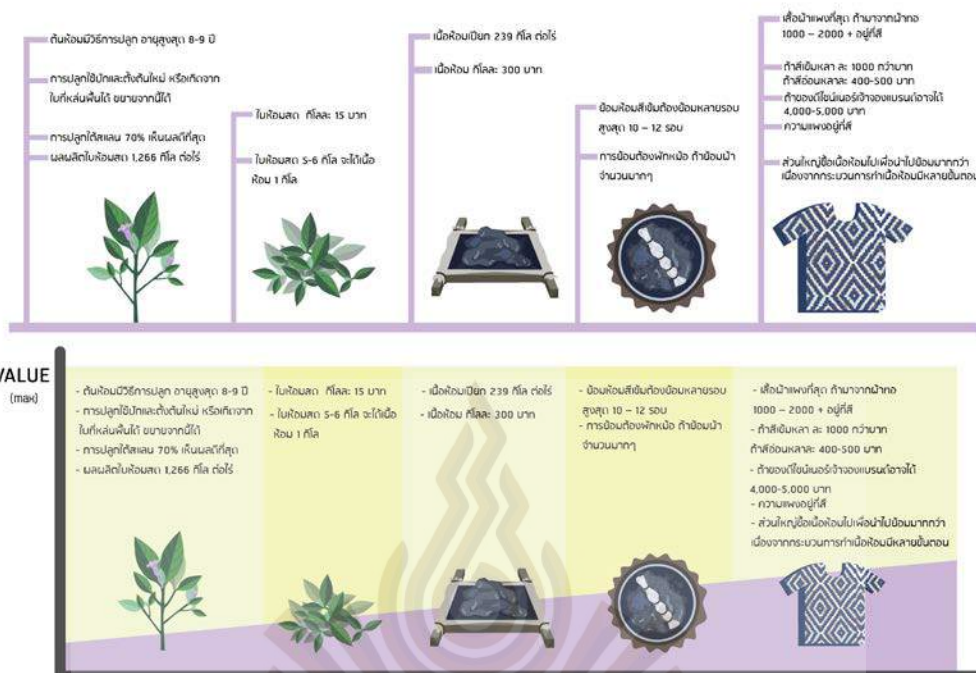
5.1 การอภิปรายผล และสรุปผล

การจำลองการเชื่อมจากบ้านนาควหา สู่หนทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้อย่างครบวงจร เริ่มจาก ต้นฝ้ายสามารถให้ผลผลิตเป็นเส้นฝ้ายอาจเข้าสู่กระบวนการเชื่อมจากห้อม ซึ่งกระบวนการเชื่อมจากห้อมสามารถนำฝ้ายมาเชื่อมและส่งชุมชนผ้าทอ หรือส่งให้กับกระบวนการผลิตผ้าแปรรูปได้ ทั้งสองทาง การสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่จากผลิตภัณฑ์เดิมๆ คือน้ำกรองห้อมที่สามารถนำมาผลิตเป็นสบู่หรือเครื่องสำอางได้ และนำน้ำเชื่อมมาเชื่อมกับไม้วีเนียร์หรือไม้ที่สามารถสร้างเป็นวัสดุตกแต่งภายในบ้านได้อีกด้วย แสดงดังรูปที่ 5.1

รูปที่ 5.1 จำลองการเชื่อมห้อมจากบ้านนาควหา สู่หนทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่

เนื่องจากห้อมไม่มีผลกระทบต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อม การรณรงค์ให้มีการปลูกห้อมนั้น ทำให้ชาวบ้านเกิดความรักในพืชที่มีในพื้นที่ และเข้าใจในเรื่องของตารางของราคา กระบวนการต่างๆ รวมถึงภาพที่นำเสนอที่เข้าใจง่ายอย่างภาพอินโฟกราฟิก แสดงดังรูปที่ 5.2 -5.3

รูปที่ 5.2 ข้อมูลเบื้องต้นของห้อมจนกระทั่งถึงกระบวนการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ในรูปแบบอินโฟกราฟิก

ลดเคมีในสภาพแวดล้อมห้องพัก

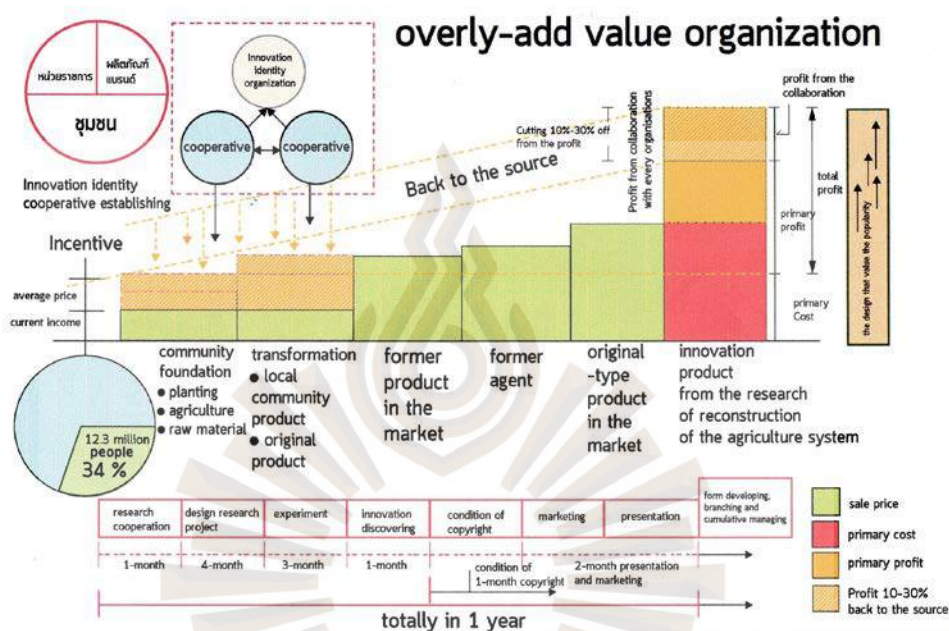
- ☉ เพิ่มปริมาณวัตถุดิบ วัสดุปลอดภัย
- ☉ ขยายรายได้ ทั้งระบบเพื่อความยั่งยืน
- ☉ โอกาสจากการลงลึกวิจัย
- ☉ ขยายศักยภาพด้วยการเกษตรในไทยสู่สากล
- ☉ นำสิ่งที่สูญเสียมาใช้ประโยชน์ให้มีมูลค่า(กรณี น้ำหอม)

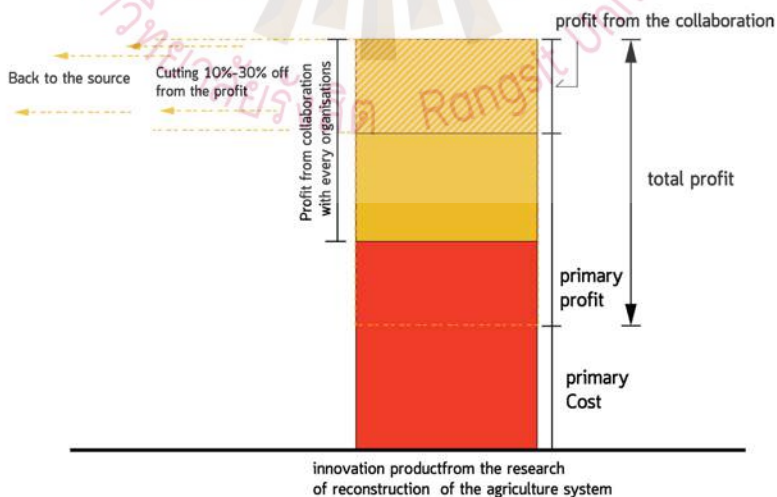
รูปที่ 5.3 การรณรงค์ลดเคมีในสภาพแวดล้อมห้องพักแบบในรูปแบบอินโฟกราฟิก

ขนาดและแนวโน้มความร่วมมือของทั้งระบบของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห้อม

รายได้จากการผลิตเฟอร์นิเจอร์ที่ข้อมจากห้อม หรือผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห้อม ทั้งหมดคืน
กำไรให้กับกลุ่มเกษตรกร 10 -20 % โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง แสดงดังรูปที่ 5.4 - 5.5

รูปที่ 5.4 ความร่วมมือของทั้งระบบของผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห้อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก

รูปที่ 5.5 การจัดการผลกำไรในแต่ละช่วงของการเข้าร่วมองค์กรผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากห้อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก

ตลาดเป้าหมายคือ โครงการ โรงแรม คอนโด ที่มีการใช้วัสดุธรรมชาติ มีอัตลักษณ์ของความเป็นไทย และนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยม เนื่องจากเฟอร์นิเจอร์ที่ย้อมห้อมนั้นจะต้องเป็นส่วนประกอบของการตกแต่งภายในรวมถึงโคมไฟ และของตกแต่ง

ลูกค้ารายสำคัญ (ปี 2561) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ 200 คู่ต่อ 1 โครงการ

1) โครงการ โรงแรมที่จังหวัดเชียงราย คุณบุญชู จันทนขจรฟุ้ง คิดเป็น รายได้ 50% ของยอดขายรวม

2) โครงการ โรงแรมสปริงฟิวส์ พญ.สุจิตรา สมบุญธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ คิดเป็น รายได้ 50% ของยอดขายรวม

ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ในพื้นที่

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยววิถีเกษตรบ้านนาคูหา

นายบุญชูธรรม แก้วกล้า (เกษตรกรผู้ปลูกห้อมและย้อมห้อม)

นายสว่าง สีดี (เกษตรกรผู้ปลูกห้อมและย้อมห้อม)

ไม้วีเนียร์ จากบริษัท สยามวู้ดแลนด์ จำกัด

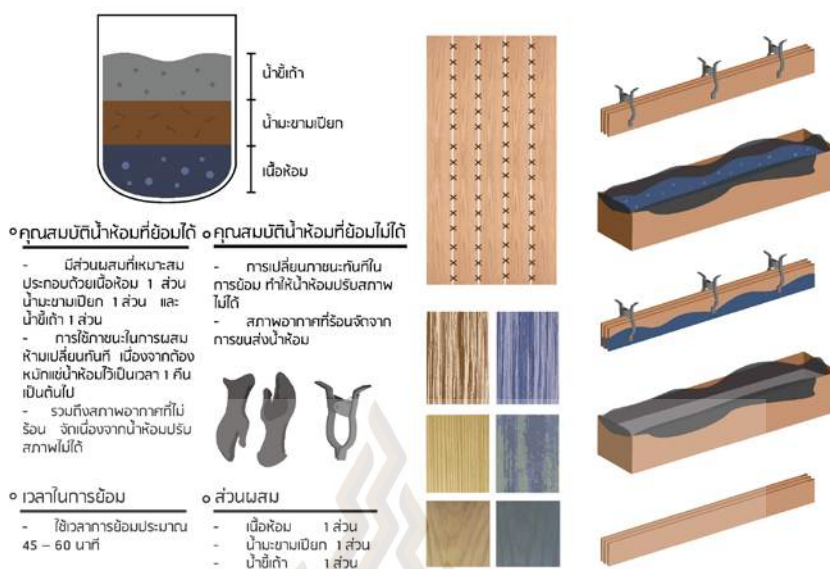
การทดสอบสบู่น้ำจากน้ำกรองเนื้อห้อม จากบริษัท แอ็คโกรเพ็ค อินดัสทรี จำกัด

บริษัท วู้ดเวิร์ค จำกัด ทำเฟอร์นิเจอร์จากห้อม

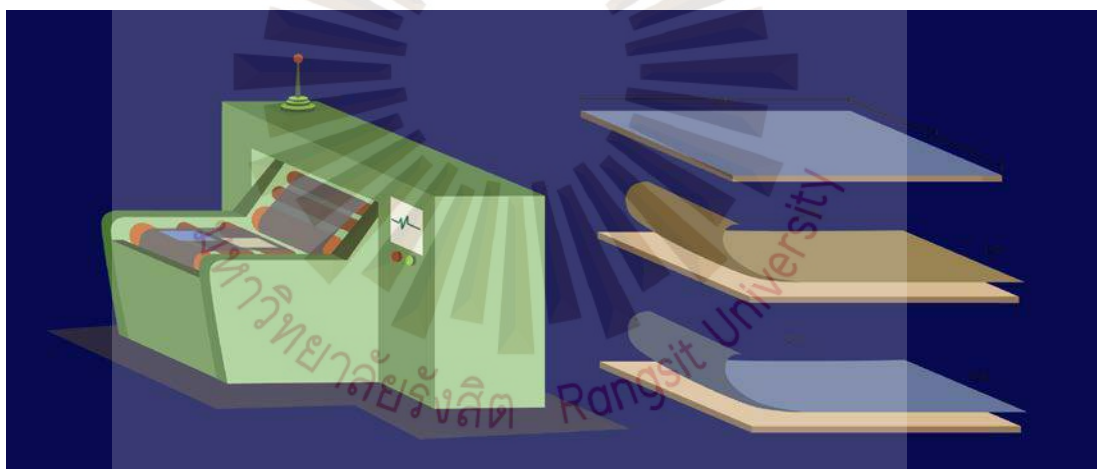
บริษัท Royalintertrad co.,Ltd

บริษัท วู้ดเวิร์ค เฟอร์นิเจอร์ จำกัด

น้ำย้อมที่ย้อมกับไม้วีเนียร์ขนาดไม่เกิน 0.3 มิลลิเมตร เป็นระยะเวลา 1 ชั่วโมง การเตรียมน้ำย้อมกระบวนการย้อมโดยการนำเนื้อห้อม 2 กิโลกรัม ใส่ น้ำมะขามเปียก 2 ลิตร และน้ำค้าง (น้ำจืด) 6 ลิตร ทิ้งไว้ 2 วัน และนำไปย้อมไม้วีเนียร์ จากนั้นตากแดดให้แห้ง และเข้าเครื่องอบวีเนียร์ PW-VD-01 ความร้อน 70 องศาเซลเซียส และวัดให้มีความชื้นตามมาตรฐานที่กำหนดเท่ากับ 6-12% ด้วยเครื่อง Moisture meter และผลิตภัณฑ์ที่ได้คือไม้วีเนียร์มีสีที่หลากหลาย และเข้มอ่อนต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับส่วนผสมของน้ำย้อมด้วย แสดงดังรูปที่ 5.6 - 5.7

รูปที่ 5.6 การย้อมไหมวีเนียร์กับน้ำห้อมในรูปแบบอินโฟกราฟิก

รูปที่ 5.7 อบวีเนียร์ PW-VD-01 ความร้อน 70 องศาเซลเซียสในรูปแบบอินโฟกราฟิก

ปกติชาวบ้านที่ข่อมห้อมจะนิยม โจมห้อม การ โจมห้อมคือการทำให้มีอากาศไหลเวียนใน
หม้อที่มีน้ำข่อมให้เกิดปฏิกิริยา หรือเพิ่มประสิทธิภาพการเกาะติดให้กับการข่อมนั่นเอง แสดงดังรูป

5.8

รูปที่ 5.8 การใช้เครื่องปั๊มออกซิเจนทำให้ผ่อนแรงในการใช้มือและเครื่องกวาด

จากการประชุมบรรยายให้ความรู้แก่สมาชิกและผู้สนใจเกี่ยวกับงานวิจัย การศึกษา
ผลิตภัณฑ์ห้อมจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ (กรณีศึกษา บ้านนาคูหา อำเภอ
เมือง จังหวัดแพร่) ผลสรุปจากการทำแบบสอบถามนักธุรกิจขนาดย่อม เกษตรกรผู้ปลูกห้อม และ
ปราชญ์ห้อม ประชาชนทั่วไป และองค์กรเครือข่ายชุมชน จำนวน 84 คน ในวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ.
2561 แสดงดังรูปที่ 5.9

ในการทำแบบสอบถามทั้งหมด เพศชาย 40 คน เพศหญิง 44 คน ช่วงอายุของคนที่เข้า
มาร่วมฟังสัมมนาครั้งนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 52 ในช่วงอายุ 41-60 ปี คิดเป็นร้อยละ
52 ระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 58 และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็น
ผู้ประกอบการคิดเป็นร้อยละ 66 ระดับความพึงพอใจในเนื้อหาของงานวิจัย มีความพึงพอใจมาก
เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 31 มีความพึงพอใจ เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 36 และระดับความพึง
พอใจน้อย เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 2 ส่วนด้านความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ มีความพึง

พอใจมาก เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 33 มีความพึงพอใจ เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21 และระดับความพึงพอใจน้อย เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 1

แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอย่างห้อม และมีความพึงพอใจมากในเรื่องของการให้ความรู้และการประยุกต์ใช้คิดเป็นร้อยละ 64

รูปที่ 5.9 ประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2560

รูปที่ 5.10 การลงพื้นที่พบปราชญ์ชาวบ้าน

มีการลงพื้นที่พบกับปราชญ์ชาวบ้านที่เข้าใจเรื่องห้อมและลงพื้นที่พูดคุยกับกลุ่มหอการค้าจังหวัดแพร่ ถกถึงปัญหาห้อมที่ไม่คุ้มกับการผลิตอย่างไร เกิดความร่วมมือในภาคประชาชนใน

พื้นที่และคนปลูกห้อม ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตรวมถึงวิเคราะห์ตลาดปัจจุบันและหาวิธีแนวทางให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดียิ่งขึ้น แสดงดังรูปที่ 5.10

และการนำเสนอผลงานวิจัยกับที่ประเทศโปแลนด์ เป็นการร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัย ศิลปากรและ Warsaw university of technology แสดงดังรูปที่ 5.11

รูปที่ 5.11 การนำเสนองานวิจัยที่ Warsaw university of technology

สรุปผล

ผลการทดลองห้อมกับวัสดุอื่นๆเห็นว่า ห้อมสามารถย้อมติดกับวัสดุที่เป็นผ้า ไหมวีเนียร์ซึ่งมีส่วนผสมจากไม้ธรรมชาติผสมอยู่ทำให้ย้อมติด เพราะมีองค์ประกอบของเซลลูโลสจากพืชเหมือนกัน แต่เส้นกก และหวายถักย้อมไม่ติดเกิดจากน้ำย้อมที่มีส่วนผสมที่ไม่เหมาะสมหรืออาจมีสารเคลือบอยู่ วัสดุที่ย้อมไม่ติดคือกระเบื้องอาจเนื่องมาจากสูตรน้ำย้อมและกรรมวิธีเผาไหม้ที่ไม่เหมาะสม ส่วนสบู่เหลวที่สกัดจากเนื้อห้อม และน้ำกรองห้อมนั้น ให้สีน้ำเงินได้เพียง 2 อาทิตย์ซึ่งสีไม่คงตัวยังต้องหาสารที่ทำให้สีคงตัวหรือศึกษาหาข้อมูลต่อ แต่ยังคงกลิ่นหอมเหมือนเดิม จากที่ย้อมกระเบื้องไม่ติดอาจมีความผิดพลาด ซึ่งต้องทำการศึกษาและทดลองใหม่อีกครั้ง

5.2 ข้อเสนอแนะ

ห้อมมีคุณสมบัติประโยชน์ทางด้านสรรพคุณและแสดงให้เห็นถึงการสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์จังหวัดแพร่ที่สวมชุดหม้อห้อมทุกวันศุกร์ ห้อมเป็นพืชสมุนไพรที่สามารถรักษาโรคบางชนิดและเป็นพืชที่สามารถใช้ปรุงเป็นเครื่องสำอางเพื่อเสริมความงามจากพืชในท้องถิ่น ไหมวีเนียร์ซึ่ง

มีส่วนผสมจากไม้ธรรมชาติผสมอยู่ทำให้ย้อมติด เพราะมีองค์ประกอบของเซลลูโลสจากพืชเหมือนกัน ทำให้เกิดการเชื่อมกับไม้วีเนียร์หรือไม้ที่สามารถสร้างเป็นวัสดุตกแต่งภายในบ้านได้ เหตุผลที่เลือกมาเชื่อมไม้วีเนียร์เพราะต้องการเพิ่มมูลค่าของสินค้าในรูปแบบใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน และช่วยเหลือเกษตรกรที่ปลูกห้อมได้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากการสั่งซื้อจากโรงงานผลิตไม้วีเนียร์ ในอนาคตหากมีการพัฒนาเรื่องของการวัดค่าของความเป็นเบส และความเป็นกรด รวมถึงกระบวนการย้อมห้อมในปริมาณมากๆในอนาคตจะมีนวัตกรรมอะไรที่สามารถปลูกห้อมให้ทันและผลิตน้ำห้อมได้เร็วตามที่ต้องการได้ ส่วนในเรื่องของสบู่และแชมพู อาจต้องมีนวัตกรรมในการจัดการเรื่องของสีที่ต้องทำให้คงตัว และพัฒนาในเรื่องของคุณสมบัติทางวิทยาศาสตร์ว่าสามารถป้องกันยูงได้จริงหรือไม่ หากสามารถพิสูจน์ได้ว่ากันยูงได้จริงในอนาคตอาจมีผลิตภัณฑ์ใหม่ๆได้อีก

รูปที่ 5.12 การนำเสนอรูปแบบการออกแบบตกแต่งภายในที่ย้อมด้วยห้อม

รูปที่ 5.13 การนำเสนอรูปแบบของสบู่และแชมพูหอมและน้ำทิ้งจากการทำห้อง

บรรณานุกรม

- โกมล พานิชพันธ์.(2560, 5 ธันวาคม). ศิลปินกลุ่มประยุกต์ศิลป์ [บทสัมภาษณ์].
- โครงการเทคโนโลยีการผลิตหอมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนโดยมีส่วนร่วมของเกษตรกร พื้นที่จังหวัดแพร่.(2559). *ข้อมูลเรื่องหอม* สืบค้นจาก <http://oard1.doa.go.th/pdf%5Cgive%20opportunity%5C%E0%B8%AB%E0%B9%89%E0%B8%AD%E0%B8%A159.pdf>
- ชัยวุฒิ ไชยชนะ.(2559). *กำเนิดเมืองแพร่*. สืบค้นจาก <http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/462394>
- ประนอม ทาแปง.(2560, 5 ธันวาคม). ศิลปินแห่งชาติ [บทสัมภาษณ์].
- ปานี เดชวิทยากร. (2546). *นานา ผ้าจก ไท-ยวน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็คจำกัด.
- บุญศรี แก้วกล้า.(2560, 5 ธันวาคม). ผู้สืบสานหอมรุ่นใหม่ [บทสัมภาษณ์].
- รัชฎา สุขแสงสุวรรณ. (2547). *ผ้าไทคัง ไทเวียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2559). *พจนานุกรมผ้าและเครื่องถักทอ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- วุฒิไกร ผาทอง.(2560, 5 ธันวาคม). *ปราชญ์หอมเจ้าของร้านแก้ววรรณ (แหล่งเรียนรู้หอมธรรมชาติ)* [บทสัมภาษณ์].
- ศักดิ์จิระ เวียงเก่า.(2560, 5 ธันวาคม). *เจ้าของบายศรี ศรีเอิ้น* [บทสัมภาษณ์].
- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคเหนือ เล่ม 8. (2542). *ผ้ายาวผ้ายแดง*. กรุงเทพฯ: บริษัท สยามเพรสแมเนจเม้นท์ จำกัด.
- สว่าง สีดี.(2560, 5 ธันวาคม). *ปราชญ์หอม* [บทสัมภาษณ์].
- อรชร เอกภาพสากล. (2547). *สารที่มีกลิ่นหอม และน้ำมันหอมระเหย. ในหนังสือหัตถกรรมน้ำมันระเหย*(น.14). กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดีจำกัด.
- อัฐญาพร ชัยชมพู, และนฤมล ทองไว. (2554). *การยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียก่อโรคบางชนิดโดยใช้สารสกัดสมุนไพรพื้นบ้าน Growth Inhibition of Some Pathogenic Bacteria by Local Medicinal Plant Extracts*. การประชุมวิชาการ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน, นครปฐม.
- อุดม รุ่งเรืองศรี. (2542). *หอม*. กรุงเทพฯ: บริษัท สยามเพรสแมเนจเม้นท์ จำกัด.

ภาคผนวก

แบบสอบถามพึงพอใจ
การศึกษาผลิตภัณฑ์ห่อจากธรรมชาติสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบ
(กรณีศึกษา บ้านนาควหา อำเภอมือง จังหวัดแพร่)
วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2561

ข้อชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย / ในข้อที่ตรงกับความเป็นจริงและในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ

1. เพศ 1) ชาย 2) หญิง
2. อายุ 1) ต่ำกว่า 20 ปี 2) 21 - 40 ปี 3) 41 - 60 ปี 4) 60 ปีขึ้นไป
3. ระดับการศึกษาสูงสุด
1) ประถมศึกษา 2) มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า
3) ปริญญาตรี 4) สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพ
1) เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร 2) มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย/เทียบเท่า
3) ประชาชนทั่วไป 4) องค์กรชุมชน/เครือข่ายองค์กรชุมชน
5) อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจเกี่ยวกับเนื้อหาที่ได้รับจากการสัมมนา

ประเด็นด้านความรู้	ระดับความพึงพอใจ			ระดับความไม่พึงพอใจ	
	พอใจมาก	พอใจ	พอใจน้อย	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก
ด้านความรู้					
1.1 การได้รับความรู้จากกาสัมมนา					

1.2 ความสามารถในการประยุกต์ใช้

ตอนที่ 3 ปัญหา/ข้อเสนอแนะ

- ปัญหา 1.
2.
- ข้อเสนอแนะ 1.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	เอกพงษ์ ศรีตรง
วัน เดือน ปีเกิด	17 สิงหาคม 2516
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ประวัติการศึกษา	มหาวิทยาลัยศิลปากร ปริญญาศิลปบัณฑิต สาขาออกแบบตกแต่งภายใน,2538 มหาวิทยาลัยรังสิต ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาการออกแบบ,2561
ที่อยู่ปัจจุบัน	ที่อยู่ 19/10-12 หมู่บ้านชวนชื่นโมดัสเซนโทร หมู่ 2 ถนนแจ้งวัฒนะ ซอย 41 ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

